

Znevýhodnění romských rodin v oblasti bydlení

Bc. Karolína Žáková

Diplomová práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Karolína Žáková
Osobní číslo: H20115
Studijní program: N0111A190013 Sociální pedagogika
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Znevýhodnění romských rodin v oblasti bydlení

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti problémů romských rodin, sociálního vyloučení a bytové politiky.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ALLPORT, Gordon Willard, 2004. O povaze předsudků. V českém jazyce. Praha: Prostor. Obzor; sv. 58. ISBN 80-7260-125-3.
HENDL, Jan, 2005. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
HIRT, Tomáš a Marek JAKOUBEK, 2006. „Romové“ v osídlech sociálního vyloučení. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 80-86898-76-8.
NAVRÁTIL, Pavel, 2003. Romové v české společnosti. Praha: Portál. ISBN 8071787418.
ŠIŠKOVÁ, Tatjana, 2001. Menšiny a migranti v České republice. Praha: Portál. ISBN 80-7178-648-9.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Iva Staňková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **12. ledna 2022**

Termín odevzdání diplomové práce: **22. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 12. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo - diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 14.4.2022
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávající zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště

vyšoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, a písy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní díla:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odprá-dí autor takového díla sdělil svolení bez vádného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo sdělit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jin dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, kter é na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíáde k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá znevýhodněním romských rodin v oblasti bydlení ve vybraném městě v Krnově. Teoretická část vymezuje klíčová slova, legislativní rámec, původ Romů a seznamuje čtenáře s bytovou politikou České republiky a konkrétní situační analýzou města Krnova. Metodologická část diplomové práce zkoumá postavení Romů na trhu s bydlením, přesněji se pokouší odpovědět na hlavní výzkumnou otázku „*Jak Romové ve vybraném městě vnímají své postavení na trhu s bydlením?*“ Pro zpracování praktické části práce je zvolen kvalitativní výzkum formou polostrukturovaných rozhovorů.

Klíčová slova: bydlení, Rom, diskriminace, bytová politika, nájemné, pronajímatel

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the disadvantages of Roma families in the field of housing in a selected city in Krnov. The theoretical part defines the key words, legislative framework, origin of the Roma and acquaints the reader with the housing policy of the Czech Republic and the specific situation analysis of the city of Krnov. The methodological part of the diploma thesis examines the position of Roma in the housing market, more precisely tries to answer the main research question "*How do Roma perceive their position in the housing market in the selected city?*"

Keywords: housing, Roma, discrimination, housing policy, lessor, realstate

Mé poděkování patří především PhDr. Ivě Staňkové, Ph. D., za odborné vedení, cenné rady a trpělivost při psaní mé diplomové práce. Zároveň děkuji mým přátelům a rodině, která mě při studiu a psaní diplomové práce podporovala.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KLÍČOVÉ POJMY	12
1.1 MAJORITA, MINORITA, ROM.....	12
1.2 DISKRIMINACE.....	12
1.3 RASISMUS A XENOFOBIE.....	14
1.4 ASIMILACE A INTEGRACE.....	15
1.5 PŘEDSUDKY A STEREOTYPY.....	16
1.6 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ.....	18
2 LEGISLATIVA A PŮVOD ROMŮ	19
2.1 ZÁKLADNÍ LISTINA PRÁV A SVOBOD.....	19
2.2 ANTIDISKRIMINAČNÍ ZÁKON.....	20
2.3 RÁMCOVÁ ÚMLUVA O OCHRANĚ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN.....	21
2.4 HISTORIE A PŮVOD ROMŮ.....	22
3 BYDLENÍ	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	44
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66
SEZNAM TABULEK	67
SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

„Není na světě nic hroznějšího než nenáviděný domov. Být nešťasten ve styku s jinými lidmi je přirozené, ale být nešťasten doma přirozené není“ Blaise Pascal

Dle všeobecné deklarace lidských práv má každá osoba právo na volný pohyb a svobodu si volit bydliště vně určitého státu, má právo na takovou životní úroveň, která by měla zabezpečit jeho zdraví a blahobyt, součástí je například výživa, šatstvo či tak nezbytné bydlení.

Romové spadají do nejpočetnější národnostní menšiny v České republice a jsou tak součástí naší společnosti. Téma diplomové práce je směřováno k tomu, aby se co nejvíce týkalo profesního zaměření autorky. Právě postavení Romů na trhu s bydlením vnímáme jako velmi aktuální a palčivý problém. Téměř každý pracovní den se potýkáme alespoň s jedním romským klientem, kterého aktuálně tíží otázka řešení nepříznivé bytové situace, spojená se znevýhodněním na trhu s bydlením. Četnost těchto intervencí nás motivovala ke zmapování postavení romského etnika na trhu s bydlením. Práci jsme pak zaměřili na město Krnov, ve kterém je profesní praxe realizována a se zmíněnou cílovou skupinou je již několikátým rokem aktivně pracováno.

Cílem práce je popsat postavení Romů v oblasti hledání bydlení a zmapovat potencionální překážky, se kterými se dle našeho názoru Romové v Krnově potýkají. Domníváme se totiž, že při hledání vyhovujícího bydlení čelí častým předsudkům a škatulkování ze strany především soukromých pronajímatelů bytů.

Diplomová práce se dělí do dvou základních částí, přičemž tou první je část teoretická. V první pasáži práce budou vymezeny terminologie a teoretická východiska týkající se sociálního a ekonomického vyloučení Romského obyvatelstva. Podrobněji popíšeme původ a charakteristiku Romského národa, klíčové pojmy jako jsou například diskriminace, sociální vyloučení, segregace, předsudky a stereotypy nebo třeba také legislativu, a to vše ve vztahu ke zmíněné menšině. Zaměříme se také na popsání situační analýzy města Krnova a v neposlední řadě bytového fondu, jehož podmínky jsou stěžejní při získávání bydlení romskými jednotlivci či rodinami.

Praktická, metodologická část si klade za cíl realizaci kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů za již zmíněným zjištěním názoru a míry znevýhodnění romské menšiny v oblasti bydlení. Rozhovory budou vypracovány s několika romskými

respondenty, díky jejichž pohledu na danou věc dojde k vyhodnocení hlavní výzkumné otázky.

Máme za to, že zpracování tématu diplomové práce je z mnoha hledisek odvážným krokem, ale domníváme se, že na zmíněnou problematiku je třeba více poukazovat a nahlížet na ni komplexně.

Myslíme si, že práce může být přínosnou pracovníkům v sociálních službách, kteří se obecně zabývají romskou problematikou, práce by mohla konkrétněji přiblížit sociální situaci Romů ve městě Krnově a přispět tak k vytvoření patřičných opatření, která by mohla vést ke zlepšení aktuální situace mezi menšinou a majoritou. Pokud by se práce dostala do rukou soukromých pronajímatelů bytů, je pouze otázkou, zda by upustili od nevyřčených předsudků a dali menšině šanci žít ve standardním a vyhovujícím bydlení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KLÍČOVÉ POJMY

Úvodem diplomové práce a teoretické části bychom chtěli zprvu přiblížit několik pojmů, které si myslíme, že jsou stěžejní pro komplexní pochopení celé práce a hlubšího vtažení do děje celého okruhu problémů, se kterými se Romové v naší společnosti, dle našeho názoru i v dnešní, vyspělé době stále potýkají.

1.1 Majorita, minorita, Rom

Pojem majorita je označení pro skupinu osob, která může volně nakládat s určitými zdroji nebo mocí. Minorita je charakterizována přesně opačně. Jedná se tedy o skupinu osob, která nedisponuje ani zdroji, ani mocí. Hlavním rozdílem je početní převaha (Šišková, 2001).

Rom je osoba, která sama sebe považuje za příslušníka romské národnosti či menšiny. V České republice je na Romy pohlíženo dvěma způsoby. První pohled tvoří tzv. Romisté, kteří samotné Romy chápou jako etnickou minoritu, snaží se porozumět jejich jazyku, zvykům a kultuře. Tzv. Kulturologové jsou zastánci druhého pohledu, který je charakteristický tím, že romskou menšinu vidí spíše jako sociální složku, než etnickou menšinu (Weinerová, 2014).

Romové v České republice pochází především ze Slovenska, kdy tvoří zhruba 85% romské populace, 10% jsou tzv. olašští Romové, ti byli součástí tradičních kočovníků a zbylých 5% tvoří Romové, kterým se říká také tzv. Sintové a jsou to původní potomci Romů českých, moravských a německých. Všechny zmíněné skupiny mají svůj romský dialekt (Lhotka, 2010).

1.2 Diskriminace

Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace byla přijata dne 21. prosince 1965 a v platnost i pro Československou republiku vstoupila dne 4. ledna 1969 a byla publikována pod číslem 95/1974 Sb. Tato úmluva používá svůj vlastní kontrolní mechanismus, což je Výbor pro odstranění rasové diskriminace, jehož úkolem je posuzování získané úrovně při naplňování úmluvy. Každé dva roky vydává Závěrečná doporučení, poslední konané zasedání proběhlo dne 16. a 19. srpna 2019 a výbor přijal hned několik závěrečných doporučení. Zmíním pouze ta, která se týkají tématu diplomové práce. Jedná se tedy například o to, že výbor byl znepokojen tím, že se ve společnosti stále a velmi hojně vyskytují nenávistné rasistické projevy, předsudky a stereotypy, které směřují k osobám menšinových skupin, především Romům. Výbor popisuje situaci romské menšiny jako

znepokojující, především v oblasti ekonomické, sociální a kulturní, kde dle jejich úsudku stále dochází ze strany většinové společnosti k utlačování. V této souvislosti, pak popisují rozšířenou diskriminaci Romů na trhu s bydlením, kdy Romové čteně obývají vyloučené lokality nebo ubytovny, což je pro ně nevýhodou především z důvodu nejistoty dlouhodobého nájmu a nebezpečí vystěhování pronajímatelem, které z jeho strany může nastat kdykoliv. Výbor proto doporučuje, aby smluvní strany zaujaly takový postoj, aby došlo ke zlepšení celé zmíněné situace a zabezpečila romskému obyvatelstvu přístup ke službám bez jakékoliv míry diskriminace. Přesněji výbor smluvní straně doporučuje: *„usnadnit Romům přístup k přiměřenému a bezpečnému bydlení a usilovat o rozvoj sociálního bydlení v sociálně a etnicky smíšených čtvrtích, bojovat proti diskriminačním a nekalým praktikám na trhu s bydlením a zajistit, aby vystěhování bylo prováděno pouze jako poslední možnost a v souladu s národním právem a mezinárodními standardy“* (Spojené národy, 2019).

Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace také definuje pojem jako takový. Za diskriminaci pojímá veškeré omezování, rozlišování či znevýhodňování, které je založeno na etnickém původu nebo na barvě pleti či rase a jehož cílem je omezení uznání nebo uskutečňování lidských práv a základních svobod na základě rovnosti v jakékoliv oblasti veřejného života (Vláda České republiky, 2006).

Diskriminace v oblasti bydlení

Autorka Frištenská považuje zejména diskriminaci na trhu s bydlením za velmi čtenou, popisuje znevýhodnění zejména vůči osobám jiné rasy. Barvu pleti považuje za stěžejní při výběru potencionálního nájemníka či souseda. Sleduje také dva diskriminační sklony, kterých se pronajímatelé dopouštějí. Dle autorky z jejich strany dochází k vystěhování romských nájemníků z bytů, které pronajímatelé vidí jako možnost k ubytování nájemníků majoritní společnosti, kteří za nájemné budou schopni a ochotni platit více. Druhou diskriminační tendencí je pak soustředování Romů přímo do vyloučených lokalit nebo na území měst, kde je nájemné nižší (Bandyová, M. a kol. 2000).

Diskriminace Romů v oblasti bydlení ve vybraných členských státech EU

Agentura FRA, jež je zkratkou anglického názvu European Union Agency for Fundamental Rights zpracovala výzkum pod názvem EU-MIDIS a následně zprávu týkající se především zkušeností Romů a jejich vnímání postavení v přístupu k bydlení ve společnosti. Výzkum je zajímavý především z hlediska toho, že se jej zúčastnilo všech 27 členských států, tudíž

nám dá komplexní náhled na problematiku bydlení Romů v Evropě. Terénní šetření bylo uskutečněno v roce 2008, zúčastnilo se jej celkem 23 500 respondentů, z nichž se 3 510 hlásilo k příslušníkům romské menšiny, kteří nejčastěji obývali země jako je Česká republika, Bulharsko, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Řecko nebo také Slovensko. Průzkum ukázal, že oblast bydlení a s ní spojená diskriminace není tak četná jako třeba diskriminace v zaměstnáních nebo návštěvách na úřadech. Hlavním důvodem může být však i skutečnost, že například úřady navštěvují častěji, načež bydlení není každodenní záležitostí k řešení. Z průzkumu dále vyplynulo, že tázání Romové uvedli, že vnímají v jejich zemích obecnou diskriminaci za velmi početnou, přesněji se jednalo o 75 až 90 respondentů. Dále, že občané Řecka se s diskriminací v oblasti bydlení potýkají nejčastěji, nejméně pak obyvatelé Rumunska a Bulharska. Česká Republika (dále jen ČR) čítala 20% respondentů, kteří se s diskriminací setkali, 68% uvedlo, že s ní nemá zkušenost a zbylých 12% nevědělo, zda se jich zmíněná skutečnost týká. V roce 2007 mělo s diskriminací na trhu s bydlením zkušenost 13% respondentů, zbylá většina uvedla, že diskriminována nebyla. Z výzkumu dále vyplývá, že hlavním znakem nedostatečného ohlašování případů týkající se diskriminace související s bydlením je nevědomí o zákonech zakazující diskriminaci v nájemním bydlení. Celkem 71% respondentů odpovědělo, že zákon neznají nebo, že si myslí, že neexistuje. Výsledky dále značí to, že většina respondentů, která se s diskriminací setkala, ji neohlásila, z důvodu strachu nebo proto, že měla předsudky ohledně jejího vyřešení. Jako poslední zmíníme vnímání rozšíření diskriminace z hlediska etnického či přistěhovaleckého původu. V ČR uvedlo 83% tázaných, že diskriminaci vnímají jako velmi rozšířenou. Ve stejné souvislosti pak čítá nejvíce procent respondentů v Maďarsku (FRA, 2010).

1.3 Rasismus a xenofobie

„Na zemi existují dvě lidské rasy: rasa lidí řádných a rasa lidí neřádných“ Viktor Frankl

Jak již vyplývá z názvu, pojem rasismus zahrnuje vše týkající se rasy a je používán především v negativním slova smyslu. Tzv. rasista projevuje nenávist vůči osobám jiné rasy. Jedná se o celosvětový problém, který, jak se zdá, nemá konce (Fredrickson, 2003).

Autorka Šišková člení rasismus do dvou základních pilířů. Prvním z nich je tzv. měkký rasismus, který není považován za tak závažný jako tzv. tvrdý rasismus. Jedná se spíše o nepromyšlená veřejná hlásání jednotlivci. Opakem je však výše zmíněný tvrdý rasismus, jehož hlavním znakem je značná agrese, jejichž nositeli nejsou pouze jednotlivci, ale společenská seskupení (Šišková, 2008).

Rasismus úzce souvisí s pojmem xenofobie, kterou například autor Průcha definuje jako: „*Odpor, nepřátelství ke všemu cizímu, strach před ním, nedůvěra k němu, nenávisť k cizincům*“ (Průcha, 2011, s 25).

Autorka Šišková popisuje následovně: „*Slovo xenofobie pochází z řeckého slova xénos (příchozí) a fóbos (bázeň, úzkost). Vyjadřuje strach z toho, kdo přichází z ciziny, z něčeho cizího, co stojí mimo vlastní sociální útvar. Je spojena se silným heterostereotypem (způsob posuzování jiných na základě tradice své etnické či národnostní skupiny) a tím i autostereotypem (způsob posuzování své vlastní etnické či národnostní skupiny). Xenofobie je základem různých nenávislných ideologií, jako je rasismus, šovinismus, nacionalismus, fašismus apod. Je také nejnižší položenou základnou problémů minorit a jejich napětí vůči většinové společnosti, pramení z ní pronásledování cizinců a stojí v pozadí vytváření segregovaných území. Xenofobie vzrůstá, když se sociální útvary ocitají v sociální, ekonomické či politické krizi nebo v kritické či nesrozumitelné situaci – situace velkých změn. Cizí, tudíž subjektivně prožívané jako nebezpečné, se stává obětním beránkem jakožto „snadno definovatelný“ původce nesnáží“ (Šišková, 2008, s. 12).*

1.4 Asimilace a integrace

Pojem asimilace bychom definovali jedním slovem, a to je splynutí. Dle autorky Šmídové dochází k asimilaci tehdy, jakmile se menšinová společnost přizpůsobí té většinové, a to komplexně. Asimilačního procesu si dané osoby nemusejí být ani vědomy, v této skutečnosti autorka zmiňuje právě Romy. Ti byli nejdříve asimilováni nedobrovolně, myslíme tím minulost a příchod Romů do Evropy a Českých zemí, čemuž se budeme podrobněji zabývat v části původu a počátků romské minority. Později se však Romové asimilovali na dobrovolnější bázi. Je však nutno zmínit, že se z celkového pohledu asimilace spojené s romskou menšinou nejedná o celoplošný proces, ale spíše o jednotlivce a jejich nejbližší rodiny (Šmídová, 2001).

Integrace má tak jako všechny ostatní pojmy mnoho definic, zmínit bychom chtěli tu, která říká, že v procesu integrace jde především o neochotu většinové společnosti přijmout Romy a v celkovém začlenění je podpořit. Samozřejmě na druhou stranu souhlasím i s tím názorem, že integrace je založena na oboustranném přínosu a je třeba, aby i Romové vynaložili snahu se do společnosti tzv. integrovat (Marada, 2006).

Romská menšina je v naší společnosti stále považována za nejnaléhavější problém, který se ve společnosti od roku 1989 vyskytuje. Vláda České republiky se proto snaží situaci řešit

skrze různé koncepce, které cílí na zlepšení poměrů mezi majoritou a minoritou. V rámci charakteristiky pojmu integrace bychom chtěli zmínit koncepci Strategie romské integrace 2021 – 2030, která navazuje na minulou koncepci do roku 2020. Záměrem Strategie je řešení negativních postojů vůči Romům v České republice v oblastech bydlení, se kterým souvisí neodůvodněné rozdíly mezi menšinovým a většinovým obyvatelstvem nebo třeba zaměstnanosti, kde bývá taktéž nastolena nerovnost. Jak již bylo řečeno, tato strategie navazuje na předešlou, především z toho důvodu, že stanovených cílů nebylo dosaženo. Velkým rozdílem mezi koncepcemi je jejich zacílení. Koncepce do roku 2020 se zaměřovala především na bezproblémové soužití a začlenění romské populace mezi většinovou společnost. Aktuální Strategie redefinovala hlavní cíl tak, aby již nedocházelo k neodůvodněným rozdílům ve společnosti (Vláda České republiky, 2021).

Pojem integrace a vůbec její realizaci ve společnosti vnímám jako stěžejní. Dle našeho názoru je důležité, aby ve městech nevznikaly jakési odloučené ostrůvky, kde bude romská menšina ubytována tak, aby byla co nejvíce oddělena od zbytku města, kde převažuje majorita. Můžeme tedy jen předpokládat, jakých výsledků koncepce v roce 2030 dosáhne a zdali dojde k naplnění stanovených cílů

1.5 Předsudky a stereotypy

Předsudky a stereotypy považujeme vzhledem k tématu diplomové práce za jeden z nejdůležitějších aspektů, který rozhoduje při potencionálním získávání vhodného, standardního bydlení ze strany poptávky romské menšiny. Domníváme se, že v Krnově především právě předsudky hrají značnou roli u soukromých pronajímatelů, kteří ve svých inzerátech kladou velmi často nesplnitelné podmínky, kterých Romové nedosahují. Důvodem našeho úsudku je několikaletá zkušenost právě se soukromníky, kteří naše klienty neubytovávají, nedochází k prohlídkám nabízených bytů, protože komunikace často končí již po prvním telefonátu ze strany klienta, načež soukromí pronajímatelé přislíbí zpětnou vazbu, ale ve většině případů k ní již nedojde. Pokud se ale stane to, že klientovi pronajímatelé se zpětnou vazbou zavolají, tak bohužel s negativním vyústěním celé situace, a hovoří o zadání bytu jinými nájemníky. Klienti jsou pak ve vztahu k dalšímu potencionálnímu pronajímateli skeptičtí a v hledání dalšího bydlení jsou značně demotivováni, protože se nejedná o ojedinělou zkušenost.

„Proč lidské bytosti tak snadno sklouzávají k etnickým předsudkům? Protože k lidskému myšlení neodmyslitelně patří dvě přirozené, zcela běžné věci – mylná generalizace a napřátelství“ (Allport, 2004, s. 48).

To, že předsudky v naší společnosti jsou hluboce zakořeněny, dokazuje i zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020, kde je poukázáno na stále přetrvávající zaujatost na trhu s bydlením. Opětovně na tuto skutečnost upozornili terénní sociální pracovníci Úřadu vlády a krajští koordinátoři pro romské záležitosti. Uvádějí, že realitní kanceláře a pronajímatelé bytů v České republice se vzhledem k romské menšině zachovali diskriminačně hned ve 270 případech (Úřad vlády ČR, 2020).

Autoři Hartl a Hartlová předsudky pojímají většinou v negativním slova smyslu a definují je jako úsudky, ze kterých plynou určité postoje, které jsou směřovány k osobám nebo skupinám osob. Samotný vznik předsudků často závisí na získaných předešlých zkušenostech a jejich klíčovým znakem je nerozumnost neboli iracionalita (Hartl, Hartlová, 2000).

Rasové předsudky můžeme rozdělit do 5 oblastí:

- Osočování – zde patří nevybíravý způsob komunikace, rasistická propaganda nebo třeba pomluvy,
- Izolace – zde dochází k vyčleňování menšinové společnosti z té většinové, přičemž vznikají vyloučené lokality,
- Diskriminace – jde o upírání obecných občanských práv nebo například přístupu k bydlení,
- Tělesné napadení – dochází k fyzickému napadání, které může být eskalací předsudku,
- Vyhlazování – nejextrémnější forma etnického předsudku, patří sem například lynčování (Hayes, 2003).

Předsudky jdou ruku v ruce se stereotypy, které se taktéž přenášejí z generace na generaci a jsou setrvačné. Jsou zakořeněny v celém světě a zřejmě neexistuje národ či etnikum, který by nechoval stereotypy vůči ostatním a naopak. Autor Jílek je popisuje jako vědomé a nevědomé hodnotící soudy, které jsou silně ovlivněny společností a jejím vývojem (Jílek, 2015).

Filosof Henry David Thoreau má za to, že: „Není nikdy příliš pozdě, abychom se vzdali svých předsudků.“

Shodou okolností při psaní této kapitoly a řešení momentální válečné krize na Ukrajině a s tím spojené pomoci uprchlíkům, jsme v úzkém kontaktu se soukromými pronajímateli bytů v Krnově. Při domluvě ubytování ukrajinské matky s dítětem nám těsně před jejich nastěhováním přišla následující SMS zpráva, kterou bychom rádi zmínili právě ve vztahu majorita vs. minorita vs. předsudky vs. stereotypy:

„Dobrý den, ubytování mám připravené. Jen bych se ještě ráda ujistila, že v případě potíží (například nepřizpůsobivého chování, ničení vybavení, nedodržování dohodnutých pravidel apod.) je možné vypovědět dohodu. Vzhledem k tomu, co jsem se dočetla na internetu, mám obavu. Určitě neubytujeme Romy. Pokud by výpověď nebyla možná, po dohodě s rodinou jsme se rozhodli ubytování nenabízet. Pěkný den přeji.“

1.6 Sociální vyloučení

Sociální vyloučení je proces, ve kterém hrají hlavní roli jednotlivci, skupiny osob či celé komunity, kterým je odepřen přístup na podílení se jak v ekonomické, tak politické či občanské sféře života ve většinové společnosti. Se sociálním vyloučením pak úzce souvisí právě nízká úroveň bydlení nebo nezaměstnanost (Navrátil, 2003).

Sociálně vyloučená romská lokalita

Za sociálně vyloučenou romskou lokalitu se považuje území, které je obýváno Romy, kteří jsou sociálně vyloučeni, tedy například nemají přístup ke standardnímu bydlení. Sociálně vyloučená romská lokalita může být buď ohraničena pouze pomyslně, v tomto případě se jedná o část města či obce, kterou majoritní občané nazývají jako „špatnou adresu“, „cikánskou ulici“ nebo „ghetto“. Anebo může jít o fyzické ohraničení lokality od ostatní obytné zóny například řekou, skládkou či frekventovanou silnicí (Čada, 2015).

Tyto lokality vznikají z důvodu několika aspektů. Prvním z nich je cenově dostupnější bydlení, které je pro chudé Romy tou jedinou možností. Druhým důvodem je vystěhovávání romských rodin majiteli bytů za vidinou výhodnějšího ubytování osob, které jsou schopny platit vyšší nájemné. Opakem přirozeného se stěhování je stěhování řízené, ke kterému dochází ve většině případů z důvodu neplacení nájemného (Čada, 2015).

2 LEGISLATIVA A PŮVOD ROMŮ

V této kapitole popíšeme právní rámec týkající se problematiky diskriminace Romské menšiny. Charakterizujeme například listinu základních práv a svobod, kde zmíníme základní lidská práva a svobody a práva národnostních a etnických menšin. Dále popíšeme z našeho hlediska méně známý antidiskriminační zákon nebo také rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin. Dále přiblížíme původ Romů, díky čemuž může ze strany čtenářů dojít k většímu pochopení nastoleného postavení romské menšiny ve většinové společnosti. Nutno se zamyslet nad tím, že Romové žijí po celém světě, ale v žádném z jeho koutů nemají své vlastní místo, vlastní stát.

2.1 Základní listina práv a svobod

Základní listina práv a svobod je platná pro všechny státy, které jsou součástí Evropské unie (dále jen EU). Jak již z názvů vyplývá, jde o představení listin práv a svobod, které jsou tvořeny 54 články. Hlavním aspektem je pak vymezení hodnot, o které se EU opírá a kterými jsou především lidská důstojnost, rovnost a solidarita nebo svoboda. Zmíněné důležitosti jsou pak prosazovány přes demokracii a zásadu právního státu. V této souvislosti EU zřídila agenturu pro základní práva, tzv. FRA, jímž má být nezávislý orgán pomáhající k tomu, aby lidé žijící ve státech EU byli s listinou obeznámeni (Evropské společenství, 2010).

Vzhledem k tématu diplomové práce bychom chtěli uvést například článek 3 z hlavy první týkající se obecného ustanovení:

- (1) Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení,*
- (2) Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti. Zakazuje se jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodnování,*
- (3) Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.*

Dále citujeme článek 24 a 25 hlavy třetí týkající se práva národnostních a etnických menšin:

Článek 24

Příslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu.

Článek 25

(1) Občanům tvořícím národnosti nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích. Podrobnosti stanoví zákon,

(2) Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje té,

a) Právo na vzdělání v jejich jazyku,

b) Právo užívat jejich jazyka v úředním styku,

c) Právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin (Listina základních práv a svobod).

Z našeho hlediska je Listina základních práv a svobod určitě důležitým a potřebným Evropským dokumentem, který zaručuje rovnost. Zamýšlíme se však nad tím, zda a nakolik jsou diskriminované oběti před samotnou diskriminací chráněny. Chybí nám konkretizované opatření, které by obětem zajistilo patřičnou a jistou obranu.

2.2 Antidiskriminační zákon

Jedná se o zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, který v České republice nabyl účinnosti dne 1. září 2009 jako poslední stát evropské sedmadvacítky, který legislativu proti diskriminaci zavedl. Součástí antidiskriminačního zákona jsou předpisy Evropských společenství, která navazují na Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy, jež jsou začleněny do právního řádu. Podrobněji pak specifikuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace (Zákon č. 198/2009 Sb.).

Vzhledem k tématu diplomové práce bychom chtěli zmínit právní předpisy, které se týkají právě diskriminace v oblasti bydlení. Jedná se o přijatou směrnici Rady 2000/43/EC ze dne 29. června 2000, která definuje rovné zacházení s osobami, a to bez ohledu na jejich rasu a etnický původ. Dále směrnice Rady 2000/43/EC ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ (Zákon č. 198/2009 Sb.).

„Zákon vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace ve věcech přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování“ (Zákon č. 198/2009 Sb.).

Antidiskriminační zákon diskriminaci člení na přímou a nepřímou. Přímá diskriminace zahrnuje jednání, mimo jiné i opomenutí či zanedbání osoby, se kterou je zacházeno nevládným způsobem, než když je zacházeno s jinou osobou, která je ve srovnatelné situaci, a to z důvodu například etnického původu či rasy (Zákon č. 198/2009 Sb.).

„Nepřímou diskriminaci se rozumí takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z důvodů uvedených v § 2, odst. 3 osoba znevýhodněná oproti ostatním. Nepřímou diskriminací není, pokud toto ustanovení, kritérium nebo praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné“ (Zákon č. 198/2009 Sb., §3, odst. 1).

2.3 Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin

Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin (dále jen Úmluva) je dokument, který se týká diskriminace minorit, kterou Česká republika podepsala dne 28. 4. 1995 a v platnost vstoupila o tři roky později 1. 4. 1998. Dokument v českém znění je součástí Sbírky zákonů České republiky veden pod číslem 96/1998 Sb. Závazkem, který Úmluva musí plnit, je pravidelné odevzdávání monitorovacích zpráv, ze kterých by mělo vycházet jejich plnění, schůze probíhají co pět let. Poslední zpráva o plnění zásad stanovených Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin byla publikována v roce 2019 (Rada vlády pro záležitosti Romské menšiny).

Pro příklad je třeba v předposlední monitorovací zprávě z roku 2014 zakotven Zákon o rovném zacházení a ochraně před diskriminací, jinak taky antidiskriminační zákon, který je popsán již výše. Důležitým aspektem je také Agentura pro sociální začleňování (dále jen Agentura) v romských lokalitách, která napomáhá v integraci sociálně vyloučených Romů a je vedena pod záštitou Vlády ČR. Agentura podporuje několik oblastí, jednou z nich je i bydlení. Problematice bydlení a s tím spojené sociální vyloučení se přisuzuje vznik a existence lokalit, jejímž společným znakem je nízká kvalita bytového fondu nebo třeba důležité funkční nepropojení s širším urbanistickým celkem měst, s čímž souvisí, že obyvatelé mají ztížené šance na úspěšné a dlouhodobé začlenění do formálního sociálního života obce (Rada vlády pro záležitosti Romské menšiny).

Jak již bylo zmíněno, poslední monitorovací zpráva byla zpracována v roce 2019, kdy proběhla schůze, kde bylo poprvé obsahem řešení sociální bydlení. Ministerstvem vnitra byl zpracován návrh nařízení vlády ČR, jejímž úmyslem bylo umožnění obcím financovat

výstavbu nebo nákup, popřípadě rekonstrukci sociálních bytů. V účinnost návrh vstoupil dne 30. dubna 2019 (Rada vlády pro záležitosti Romské menšiny).

2.4 Historie a původ Romů

„*Kas hin kher, ta les hin ča jekh, kas kher nane, ta les nane, ta les hin šel.*“ Kdo má dům, má obydlí jen jedno, ale ten, kdo dům nemá, má jich sto.

Počátky Romů v Evropě

Oficiální název Romové autorka Fonádová připisuje prvnímu Mezinárodnímu romskému kongresu, který se datuje k roku 1971 (Fonádová, 2014).

Když se ale podíváme hlouběji do historie, jiní autoři jako například Davidová připisují počátky vzniku pojmu Cikáni do 9. století a své mínění opírá o dochované dokumenty nalezené v jednom z přibližně dvaceti klášterů na hoře Athos, v Řecku (Davidová, 2010).

Další osobou, která poukázala na počátky Romů mnohem dříve, je I. Vályi, jenž jejich Indický původ datuje k roku 1763. Na univerzitě v Leydenu si totiž povšiml nářečí, které vycházelo z úst indických studentů a které zároveň znal z Uher. Mluvený dialekt porovnal a přišel k závěru, že Romové pocházejí z Indie. Do doby, než Vályi dospěl k výše zmíněnému názoru, byla Romům připisována egyptská národnost. I přes málo dochovaných dokumentů je však uváděno, že Romové Indii opouštěli přibližně v 5. – 10. století (Lhoťan, 2012).

Nutno zmínit, že jednotlivé názory autorů se znatelně liší a při načítání různých zdrojů a článků si ani samotní Romové nejsou svým původem zcela jistí. Indický původ se ve zdrojích objevuje nejčteněji. Romové tedy opouštěli Indii přibližně v 10. století a další asi tři století trvalo jejich putování do Evropy. Romové se vyznačovali kočovným způsobem života a zřejmě odjakživa byli společností diskriminováni. Například ve středověku byli považováni za špióny a loupežníky, církve je pak označovala za nevěrce a čaroděje, načež byli vyháněni a bezdůvodně a beztrestně vražděni. Jejich postavení ve společnosti tedy vedlo k opakovaným migracím, nikdy se nikde neusadili na delší čas (Horváthová, 1998).

Romové v Českých zemích

Romové byli zprvu v Českých zemích považováni za nositele nových informací ze světa, předávali Čechům poznatky týkající se nových technologií zpracování kovů nebo se jim také líbila jejich hudba. Zvrat však nastal roku 1545, kdy král Ferdinand I. vypověděl romské obyvatele ze země. Hlavním důvodem bylo jejich spojenectví s tureckými nájezdníky a dle

jejich slov parazitický způsob života. V kritice Romů pokračoval nástupce Leopold I., který romské obyvatelstvo považoval za vyhnance, což vyústilo v jejich nemilosrdné zabíjení či mučení, které se týkalo prozatím pouze mužů. Při panovnictví Karla IV. však došlo ke změně, ten nakázal zabít nejenom muže, ale i ženy a jejich děti. Postupem času vše jen gradovalo a Romové byli nuceni se vzdát své identity, děti byly převychovávány v neromských náhradních rodinách a dospělí Romové byli přemísťováni do kolonií (Horváthová, 1998).

Období první republiky

Období první republiky nebylo pro Romy již tak drastické jako v minulých letech. Diskriminace na všech frontách však byla na denním pořádku. Zákon o potulných cikánech z roku 1927 poukazuje na chránění se majoritní společnosti před Romy, docházelo k neustálým kontrolám a prokazování se například kočovnými listy. Začleňování do společnosti tedy nepřicházelo v úvahu a při vstupu do mnoha obcí či větších měst bylo u jejich názvu napsáno, že tam Romové mají vstup zakázán (Nečas, 2002).

Období 2. světové války

Období 2. světové války bylo pro Romy stejně jako pro Židy velmi náročným obdobím, které bylo považováno za završení jejich pronásledování. Romové byli okolo roku 1939 pod drobnohledem, kdy bylo pozorováno jejich chování a zakazováno jejich sdružování ve větších počtech. Taktéž bylo ze strany úřadů zakázáno kočování, trestem byly převozy do pracovních táborů, následovně do táborů koncentračních. V těch byla většinová populace Romů, kde přicházeli o život ihned po svém příjezdu (Nečas, 2002).

1945 – 1989

Ani v poválečném období po skončení 2. světové války nebyla majoritní společnost k Romům zrovna přívětivá. Většinová společnost vůči Romům měla předsudky a obávala se společného soužití. Ti Romové, kteří přežili, se však začali vracet do svých rodných obcí, které ale byly nacisty zničeny. Byli tak nuceni obývat prázdné domy různě po obcích, což vedlo k přirozenému začlenění mezi majoritu. Rok 1948 je pro romskou populaci stěžejní, začínají pracovat a ukazovat společnosti, že umí vést řádné životy. Později docházelo ke vzniku tzv. ghett, což bylo pro majoritní společnost více žádoucí, než aby bydleli mezi nimi (Horváthová, 1998).

V druhé polovině 20. století docházelo ke sterilizaci romských žen v nemocnicích. V souvislosti se zmíněným v minulém roce Ministerstvo zdravotnictví zveřejnilo formulář

žádosti o odškodnění protiprávních sterilizací, s čímž souvisí přiznání nároku na poskytnutí jednorázové finanční částky v hodnotě až několik statisíců korun českých (Zákon č. 297/2021 Sb.).

Po roce 1989

Období po roce 1989 je pro Romské obyvatelstvo velmi zásadní a zlomové. Romům je uznán status národnostních menšin, dochází k zakládání romských sdružení a do poslanecké sněmovny se dostávají první poslanci romského původu (Horváthová, 1988).

V roce 1991 pak proběhlo po desetileté odmlce sčítání lidu, kde se mohli poprvé Romové přihlásit ke své národnostní menšině. Z přibližně 150 tisíc Romů zmíněné kolonky využilo zhruba pouze 32 tisíc z nich (ČSÚ, 2020).

Autorka Gjuřicová vnímá rozdělení Československa negativně ve vztahu k Romům, kteří všichni pospolu čítali téměř půl milionu občanů. Po rozdělení republik došlo k roztrhání velmi pevných vazeb, které měli Romové mezi sebou vytvořeny. Jeden z problémů, který trvá do současnosti, je ten, že se Romům zmenšují šance v mnoha oblastech společenského života, kvůli vyšším nárokům majoritní společnosti (Gjuřicová, 1999).

V této souvislosti se potýkáme s vysokými nároky ze strany většiny zaměstnanců, ohledně dosaženého vzdělání, jež je podmínkou, kterou drtivá většina Romů, kteří dosáhli pouze základního vzdělání, nespĺňují. S tímto aspektem pak samozřejmě souvisí další, které se na sebe kumulují a Romové jsou „zaseknutí“ v jakémsi bodě, odkud se nemohou hnout. Pokud je Rom v Krnově nezaměstnaný, nedosáhne na podmínky pro získání městského bytu, kde je zapotřebí doložit příjem za posledních 6 měsíců. Nemá šanci ani u většiny soukromých pronajímatelů, kteří ve svých inzerátech jako první píší požadavek, který se týká poskytnutí nájemního bydlení pouze zaměstnaným osobám (Opatření obce, 2021).

3 BYDLENÍ

Právní řád České republiky zahrnuje právo v čl. 11 vyhl. Č 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech pro každého jednotlivce tak, aby mu byla dopřána taková životní úroveň, která zajišťuje dostatečnou výživu, ošacení, bydlení a neustálé zlepšování životní úrovně.

Česká republika nabízí několik možností pro pořízení odpovídajícího bydlení. Pronájem či koupi bytů a rodinných domů lze získat od fyzických a právnických osob. Zmíněné možnosti využití jsou však pro každého občana velmi individuální. Velkou překážkou mohou být například finanční prostředky, kterými jsou osoby limitovány. Proto bývá velmi často využíváno právě nájemní bydlení, které není tak finančně nedostupné, jako například byty soukromých pronajímatelů (Bandyová a kol., 2000).

Co se týká romské menšiny ve vztahu k bydlení, jejich bytová situace započala být problémovou v 90. letech 20. st., kdy v České republice začal působit hospodářský tlak, kdy důvodem byl přechod na tržní ekonomiku. To bylo počátkem zdražování bytů v městských částech a příčinou bylo vystěhovávání Romů do okrajových částí měst ze standardních forem bydlení do těch méně vyhovujících. Další problém nastal při přijetí zákona č.40/1993 Sb., O nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, který byl důvodem odejmutí sociálních dávek značné populaci romské menšiny, s čímž souvisela jejich vysoká nezaměstnanost a následná ztráta bydlení z důvodu neschopnosti zaplacení nájemného (Moravec, 2016).

Romská menšina se vyznačuje tzv. rezidenční segregací, pro kterou je typické prostorové slučování, které může být sídelní, jak již bylo zmíněno nebo sociální, kdy je důvodem to, že na periferiích většinou žijí chudá vrstva romského obyvatelstva (Navrátil, 2003).

Bydlení Romů lze charakterizovat následujícími typickými atributy:

- Koncentrace romských obyvatel ve starých nevyhovujících bytových fondech;
- segregáční praktiky měst a obcí;
- vznik vyloučených lokalit, ghett;
- nucená segregace, často i samosegregace;
- nelegální obsazování bytů či bydlení bez nájemní smlouvy;
- dluhy na nájemném a následné vystěhování „neplatičů“, holobyty, izolace;

- neschopnosti části romské komunity orientovat se v úředních postupech a tendence zneužívání bytové nouze romských nájemníků a tím přistupovat na nabídky z dlouhodobější perspektivy zcela nevýhodné;
- početné rodiny;
- časté rodinné návštěvy;
- rušení trvalého pobytu a časté stěhování;
- užívání společenské místnosti a kuchyně (Navrátil, 2003).

Bytový fond České republiky

Bytový fond je v České republice nejčastěji členěn dle forem vlastnictví bytů, a to na sektor obecní, který činí 17%, sektor nájemní, který čítá 12%, sektor družstevní o 17% a sektor vlastnický, který je v číslech na 47%, a je tak nejčetnější formou bydlení (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2016).

Bytová jednotka

Bytová jednotka neboli byt a její definice je charakterizována v Zákoně č. 72/1994 Sb., který taktéž upravuje spoluvlastnické vztahy budov, vlastnické vztahy bytů a nebytových prostor. Byt je tedy definován jako místnost či soubor místností, které jsou dle stavebního úřadu učeny k bydlení (§ 7 písm. b). Vyhláška ministerstva pro místní rozvoj č. 137/1998 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu bytů definuje jako jednu obytnou či více obytných místností, které svým stavebně technickým uspořádáním a zároveň i vybavením splňují takové požadavky, které jsou pro trvalé bydlení potřeba.

Kategorie bytů

Aktuálně se zmiňují pouze dva druhy bytů, kterými jsou: byt normální a byt se sníženou kvalitou. V minulosti byly byty členěny do čtyř kategorií, a to podle míry základního příslušenství, kterým se míní koupelna se sprchovým koutem či sprchový kout a toaleta. (Zákon č. 107/2006 Sb.).

Byt se sníženou kvalitou

Za byt se sníženou kvalitou se považuje takový byt, kterému schází ústřední vytápění a je vybaven pouze částečným nebo společným základním příslušenstvím, nebo byt bez ústředního vytápění a zároveň i bez základního příslušenství, anebo byt, který sice má ústřední vytápění, ale není vybaven (Zákon č. 107/2006 Sb.).

Bytový fond města Krnova

Dále dle iRegistru sčítacích obvodů a budov (dále jen iRSO) Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) se na území obce Krnova nacházelo celkem 3643 budov s číslem popisným, z čehož bylo 3163 budov bytových. Co se týče evidence bytů, bylo jich sečteno 10714, z čehož bylo 9893 evidováno za obydlené. Dále bylo evidováno 18 budov, které jsou charakterizovány jako krátkodobé, jedná se o budovy ke krátkodobému pobytu a 21 objektů, které slouží k individuálnímu pobytu (ČSÚ, 2011).

Tabulka č. 1: Počty obydlených a neobydlených bytů (ČSÚ, 2011)

	Byty celkem	Obydlené	Neobydlené
1991	9420	8890	530
2001	9917	9565	352
2011	10632	9783	849
2018 (NE SLDB)	10714	9893	821

Poslední sčítání lidu proběhlo v roce 2021, zde však budeme vycházet z údajů předposledního sčítání. Důvodem je to, že výsledky ještě nebyly dopodrobna zpracovány tak, aby byly považovány za kvalitní vzorky. Město Krnov tedy k roku 2011 čítalo 849 neobydlených bytů, z čeho více než polovina, přesněji 463 bytů, se nacházelo v bytových domech a 372 zbylých v rodinných domech. Neobydlenost bytů a domů byla nejčastěji odůvodněna tím, že byla realizována jejich rekonstrukce. Mezi nejpočetnější neobydlené byty patřily byty ve vyloučených ulicích Vrchlického, Alšova a Mánesova (Topinková, Topinka, 2017).

Tabulka č. 2: Neobydlené byty v Krnově, rozdělení dle druhu domu (ČSÚ, 2011)

	Celkem	V rodinných domech	V bytových domech
1991	530	144	382
2001	352	77	264
2011	849	372	463
2018 (NE SLDB)	821	Neevidováno	Neevidováno

„Zatímco v roce 1991 bylo 5,63 % z celkového počtu bytů neobydlených, tak v roce 2018 to bylo již 7,66 %, respektive 7,99 % v roce 2011. Vzhledem k odlišné metodologii, kterou byl vypočítán počet neobydlených bytů v roce 2018, nelze jednoznačně určit, zdali počet neobydlených bytů kulminuje, nebo se dokonce jejich podíl snižuje, jak to ukazují čísla v tabulce 6. Příkladem zvyšujícího se počtu neobydlených bytů nebo dokonce i domů, může být SVL na ulicích Vrchlického, Alšova a Mánesova“ (Duffek, 2019 s. 39).

Tabulka č. 3: Formy vlastnictví obydlí ve městě (ČSÚ, 2011)

	Byty celkem	V rodinných domech	V bytových domech	Počet osob celkem	Počet osob rodin. domy
Ve vlastním domě	2184	2126	53	6309	6136
V osobním vlastnictví	3395	1	3391	7712	1
Nájemní	2907	125	2750	6370	326
Družstevní	391	-	391	1047	-

Výše zmíněná tabulka „naznačuje vlastnickou strukturu bytového fondu v obci v roce 2011. Z celkového počtu 10632 obydlí se celkem 2184 nacházelo ve vlastním domě, 2907 bylo nájemních, 3395 v osobním vlastnictví a 391 družstevních. Vlastnická forma bydlení tedy značně převyšovala nájemní a družstevní bydlení. Bytovou nouzí jsou pochopitelně ohroženi především lidé v nájemní formě bydlení. Ani vlastnická forma bydlení ale lidem nezajišťuje absolutní jistotu a vedle možnosti ztráty vlastnictví nemovitosti, může být vlastnické bydlení ohroženo i příliš vysokými náklady nemovitosti“ (Duffek, s. 40).

Zajímavostí, která vyplývá z výzkumu Topinkové a Topinky je, že více než polovina nájemního bytového fondu je pod záštitou obce či státu, přesněji se jedná o 1681 bytů. V tomtéž roce město Krnov disponovalo 222 byty zvláštního určení, dvěma krizovými byty a městskou ubytovnou čítající 13 pokojů (Topinková, Topinka, 2017).

Klíčové charakteristiky bytového fondu v Krnově

Český statistický úřad disponuje i informacemi týkající se vybavenosti bytů, jejich rekonstrukcemi a způsobu vytápění, níže pro představu uvedu tabulku, která je z předposledního sčítání lidu (ČSÚ, 2011).

Tabulka č. 4: Obydlené byty v Krnově podle velikostí a technického vybavení bytu (ČSÚ, 2011)

	Obydlené byty celkem	Z toho rodinné domy	Z toho v bytových domech	Počet osob celkem	Počet osob z toho v rodinných domech
Obydlené byty celkem	9783	2643	7043	23292	7331
Z toho s počtem obytných místností					
1	597	44	550	1034	130
2	1366	115	1245	2633	271
3	2775	496	2261	6240	1159
4	2787	771	2006	7322	2088
5 a více	1465	1071	388	4384	3323
Z toho technického vybavení bytů					
Plyn	8020	2124	5866	19413	5889
vodovod	9213	2473	6698	22153	6931
Teplá voda	9049	2469	6537	21750	6942
Přípoj na kanalizační síť	8849	2020	6786	20839	5600
Žumpa, jímka	785	581	203	2092	1606
Vlastní splachování záchod	9177	2476	6658	22069	6961
Vlastní koupelna, sprchový kout	9177	2476	6658	22069	6961

Hospodaření domácností v Krnově

K roku předposledního sčítání lidu bylo v Krnově čítáno 10321 tzv. hospodařících domácnosti, což je pojem pro osoby i děti, které spolu sdílí domácnost, podílí se na společné úhradě nájmu a vykazují spolu potřebné výdaje například na stravu. Domácnosti, které čítaly

133	127	189	125	274	212	358	365	370	359	272	90	18	4
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	----	----	---

Současný stav městského bytového fondu v Krnově

Momentálně bytový fond města Krnova disponuje s 1531 byty, které jsou průběžně uvolňovány, poté opravovány a následně opětovně nabízeny ve veřejných nabídkách města. Byty ve vyloučené lokalitě Vrchlického, Mánesova a Alšova jsou výjimkou a byty Odbor investic a správy majetku města pro obsazení nezveřejňuje (Topinková, Topinka, 2017).

Tabulka č. 7: Bytový fond ve vlastnictví města podle velikosti bytů, Krnov (Odbor investic a správy majetku města, 2017)

Velikost bytu	0+1	0+2	1+1	1+2	1+3	1+4	Nezařazené	Celkem
Počet bytů	162	148	502	483	221	9	6	1531
V %	10,6%	9,7%	32,8%	31,5%	14,4%	0,6%	0,4	

Bytový fond města Krnova je z velké části složen především z menších bytů, přesněji to jsou byty o velikosti 1 + 1, hned vzápětí to jsou byty o velikosti 2 + 1. Velkých bytů o velikosti 3 + 1 a 4 + 1 je dohromady pouze 230. Byty o velikosti 0 + 1 tvoří jednu desetinu z celkového bytového fondu a 148 bytů je o velikosti 0 + 2 (Topinková, Topinka, 2017).

Městský krnovský bytový fond je tvořen několika kategoriemi bytů. V diplomové práci budou zmíněny dvě, které využívají romští obyvatelé jako jednu z možností v získání městského bytu. V Krnově jsou stanoveny dvě hranice pásem I. a II., v každé z nich je občan města placena odlišná částka nájemného stanoveného za 1m². Jedná se o byty s pevně stanoveným nájemným:

„a) jsou byty nabízené ve veřejné nabídce, nájemné je pevně stanoveno podle hranic pásem, jedná se o byty v domech nacházejících se na ulici Albrechtická 166, 164, 162, 160, 156, 100a, 43, 45, 47, 37, 98 (v případě domu Albrechtická 98 jen byty pořízené s dotací státu), Alšova 14, 15, E. Hakena 1, Hlubčická 44, 46, Mánesova 2, 6, Opavská 43, 45, Revoluční 12, 14, 26, Stará 7, 10, 12, Textilní 13, Vrchlického 7, 9, 11, Žižkova 16,

b) uchazeč o získání nájmu v těchto bytech podá ve stanoveném termínu písemnou žádost na předepsaném formuláři,

c) žádost o nájem bytu bude zaznamenána do evidence došlé pošty vedené na MÚ v Krnově,

d) každá evidovaná žádost se hodnotí bodovacím systémem dle níže uvedených kritérií, přičemž osoby mající jedno nezaopatřené dítě získávají 3 body, za 2 a více dětí pak bodů 5. Pokud pracují na území města déle, než půl roku přičítá se jim 8 bodů. Při shodě bodového hodnocení rozhoduje datum podání žádosti, nájemní vztah bude uzavřen s uchazečem, který získá nejvíce bodů“ (Topinková, Topinka, 2017 s. 32).

Tabulka č. 8: Byty s pevně stanoveným nájemným a požadavek příjmů (Odbor investic a správy majetku města, 2017)

Velikost bytu	Minimální čistý příjem v Kč
0 + 1, 1 + 1	6.000
1 + 2	10.000
1 + 3 a více	15.000

Dále se jedná o byty ve vybraných domech, kde se na místo od bytů s pevně stanoveným nájemným nepodává vypsaná žádost s doložením příjmů pro pozdější bodové ohodnocení, ale je zde realizována metoda obálkového řízení, kde je taktéž důležitá výše příjmu, ale hlavní je nabídka nejvyšší částky za měsíční pronájem:

„a) jsou byty nabízené ve veřejné nabídce, základní nájemné je stanoveno podle hranic pásem,

b) nájem v těchto bytech získá žadatel, který v řízení obálkovou metodou nabídne nejvyšší částku měsíčního pronájmu za 1 m² plochy bytu, žádosti se předem nepodávají,

c) byty vhodné k obsazení tímto způsobem jsou městské byty v domech nacházejících se na Hlavním náměstí, Zámeckém náměstí, ulici Hobzíkova, Sv. Ducha č. o. 2, 4, U Požárníků, Štursova č. o. 3, nám. Minoritů, Soukenická, Petrovická, E. F. Buriana č. o. 1, SPC D/9, SPC K/50, SPC L/52, SPC M/53, Albrechtická 100b, 100c, 100d, 100e, 98 (v případě domu Albrechtická 98 jen byty pořízené bez dotace státu), Revoluční 28, Žižkova 16, Stará 15, 17, 19 a náměstí Hrdinů 4 a 10,

d) nájemní smlouva k bytu může být uzavřena i s vlastníkem nemovitosti určené k bydlení“ (Opatření obce, 2021).

Tabulka č. 9: požadavek minimálního měsíčního příjmů ve vybraných domech (Odbor investic a správy majetku města, 2017)

Velikost bytu	Minimální čistý příjem v Kč
0 + 1, 1 + 1, 1 + 2	12.000
1 + 3 a více	16.000

Nájemné v Krnově

„1. Měsíční nájemné za užívání 1m² plochy bytu je stanoveno podle polohy domu ve městě tak, že v prvním pásmu činí nájemné 65 Kč za 1m² a ve druhém je to 60 Kč za 1m²,

2. Nájemné u bytů se sníženou kvalitou je upraveno koeficientem 0,65,

3. V případě, že u smlouvy uzavřené na dobu určitou bylo původní měsíční nájemné stanoveno vyšší než nájemné dle bodu 1) a 2), zůstává původně stanovené nájemné zachováno i pro následně uzavírané nájemní smlouvy s původním nájemcem na předmětný byt. V případě, že u smlouvy uzavřené na dobu určitou bylo původní měsíční nájemné stanoveno nižší, bude navýšeno dle bodu 1),

4. Měsíční nájemné v bytech ve vybraných domech u nového nájemce při novém obsazování bytu odpovídá výši nabídky podané budoucími nájemci při řízení obálkovou metodou. Cena za pronájem bytu nabídnutá nájemcem je platná v případě, že není nižší než základní cena pro stanovení nabídek, která je 80,00 Kčm²,

5. Nájemné u bytů zařazených dle článku IV. bod 2. požadovaných k výměně bude stanoveno ve stejné výši pro oba byty. Určí se podle vyššího nájemného platného pro předmětné byty v době uskutečnění výměny,

6. Do nájemného se nezapočítávají náklady za nově instalované zařizovací předměty pořízené Městem Krnovem,

7. Nájemné a služby za měsíc, ve kterém nastala účinnost nájemní smlouvy, se hradí v plné výši,

8. Nájemné dle bodu 1 je u smluv uzavřených na dobu neurčitou platné od 1. 10. 2022“ (Opatření obce, 2021).

Situační analýza města Krnova

Situační analýza popisuje základní charakteristiku města Krnova. Popis je z hlediska sociodemografického, z pohledu zadluženosti a v neposlední řadě se týká sociálně vyloučených lokalit, bytových jednotek a domů. Hlavním zdrojem je dokument Situační analýza Krnova z roku 2019, odkud jsou čerpána následující fakta (Duffek, 2019).

Město Krnov

Město Krnov ležící v Moravskoslezském kraji se pro představu nachází asi 150 km od Zlína, 60 km od Ostravy, 25 km od Opavy a přibližně 20 km od Bruntálu, které bývalo okresním městem. Krnov je obec s rozšířenou působností a pověřené úřady jsou ve dvou dalších městech, ve Městě Albrechticích a v Osoblaze (Duffek, 2019).

Sociodemografické charakteristiky města

Základním sociodemografickým údajem je počet obyvatel, jehož sčítání bývá realizováno přibližně co deset let. Poslední sčítání proběhlo v prvním čtvrtletí roku 2021, poprvé za celou dobu bylo umožněno i online sčítání. Z prvních výsledků prozatím vyplynulo, že se této formy zúčastnilo 85% obyvatel, načež listinné formuláře byly pouze doplňkovou verzí (Duffek, 2019).

Zadlužení obyvatel

Se sociálním vyloučením je nepochybně spjata problematika zadlužení obyvatel. 13 117, to je celkový počet exekucí, které jsou v Krnově vedeny vůči 2 393 osobám (Duffek, 2019).

Sociální vyloučení v Krnově

Profesně patřím mezi terénní sociální pracovníce zaměřující se především na pomoc a zprostředkování bydlení osobám v nouzi, máme a musíme mít zmapovány všechny vyloučené lokality v Krnově. Máme také povědomí o sociálním vyloučení, které má z hlediska bydlení několik podob. Jedná se například o samostatně stojící bytové domy, malé i velké domy, soukromé i městské ubytovny nebo několik bytových domů stojících pohromadě blízko vedle sebe na jedné ulici. Sociálně vyloučené lokality (dále jen SVL) na území města Krnova jsou rozmístěny v městské části Pod Bezručovým vrchem. Ty nejčtenější k roku 2022 jsou stále na ulicích Vrchlického, Alšova a Mánesova. Dalšími vyloučenými lokalitami jsou ulice Libušina, kde je již jen jeden dům čítající několik romských rodin a ulice Stará, kde je nově zrekonstruovaný dům, který je pod záštitou města a byty jsou vedeny jako sociální (Duffek, 2021).

SVL na ulicích Vrchlického, Mánesova a Alšova

Sociálně vyloučená lokalita na ulicích Vrchlického, Mánesova a Alšova je největší SVL v Krnově, kde je 8 bytových domů pod záštitou města, jeden zbylý dům vlastní soukromý pronajímatel. Momentálně je však obýván pouze dům soukromého vlastníka a dva domy na ulici Vrchlického 7 a 9. Ostatní domy jsou vybydleny a zbylým nájemníkům již také ze strany města nebudou prodlouženy nájemní smlouvy, které jim končí k 30. červnu 2022. Těmto nájemníkům nebude zajištěno náhradní bydlení, a proto je s nimi momentálně realizována sociální práce koncipována na oblast hledání jiného standardního bydlení (Duffek, 2019).

SVL Libušina

Sociálně vyloučená lokalita na ulici Libušina čítá jeden bytový dům soukromého pronajímatele, který je v nevyhovujícím technickém stavu, i přesto je obýván několika romskými rodinami (Duffek, 2019).

V diplomové práci je třeba zmínit sociálně vyloučené budovy či domy, které se sice nenachází na sociálně vyloučených adresách, ale jsou zde ubytovávaní lidé, kteří jsou sociálním vyloučením ohroženi. Jedná se především o Romy, kteří jsou nezaměstnaní, jsou v evidenci uchazečů o zaměstnání a pobírají dávky hmotné nouze a státní sociální podpory. Jedná se o budovy či domy:

Azylové domy

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách jsou azylové domy poskytovateli pobytových služeb poskytovány na přechodnou dobu především těm osobám, které se z nějakého důvodu ocitly v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Azylové domy dle zmíněného zákona poskytují osobám v nouzi stravu nebo pomoc při jejím zajištění, pomoc při uplatňování práv nebo při obstarávání osobních záležitostí a v neposlední řadě zajišťují střechu nad hlavou.

Azylové domy jsou Matouškem definovány jako „*ubytovací zařízení pro osoby bez přístřeší, jež by těm klientům, kteří jsou pro změnu životního stylu motivováni, mělo umožnit integraci do společnosti*“ (Matoušek, 2003, s. 32).

Azylový dům je v Krnově spravován pod záštitou Armády spásy. Součástí je azylový dům pro ženy a matky s dětmi, azylový dům pro muže, a noclehárna, nachází se na ulici Československé Armády (Duffek, 2019).

Ubytovny

Dle vyhlášky č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby a vyhláška č. 501/2006 Sb. o obecných požadavcích na využívání území jsou ubytovny obecně charakterizovány jako turistické ubytovny, které jsou určeny zejména pro cestovní ruch. I přes zmíněné definování slouží ubytovny spíše ke dlouhodobému ubytování osob, které z důvodu tíživé životní situace nedosahují na podmínky standardního bytu.

Městská ubytovna Chářovská

Jak již z názvu vyplývá, jedná se o jedinou ubytovnu v Krnově pod záštitou města. Kapacita ubytovny je 13 pokojů, některé jsou rozlohou menší, jiné větší. S ubytovanými osobami je uzavírána smlouva o ubytování, která se uzavírá vždy na jeden měsíc dopředu. Cílovou skupinou pro ubytování jsou především osoby nacházející se v aktuální tíživé bytové situaci, osoby vracející se z výkonu trestu, osoby bez domova nebo osoby se zdravotním nebo mentálním postižením. Podmínkou ubytování je navázání spolupráce se sociálním odborem, který taktéž s volnými pokoji disponuje a vybírá vhodné osoby k nastěhování (Opatření obce, 2021).

Soukromé ubytovny Hotel Praha

Ubytovna Hotel Praha je nejbližší centru města a vlastní ji soukromý pronajímatel. V ubytovně je téměř vždy naplněna kapacita pokojů, kde je možné dle ubytovacího řádu ubytovat až 53 osob. Ubytovnu zaplňuje většina nájemníků, kteří pobírají sociální dávky. Dle jejich názoru se jedná o nejhorší ubytovnu v Krnově, co se týče technického stavu a podmínek ze strany pronajímatele. Ten je naopak nespokojen s chováním osob, které jsou dle jeho mínění v častém alkoholovém opojení a rovněž mají problém s pravidelnou platbou nájemného (Duffek, 2019).

Soukromé ubytovny firmy BP Byt s.r.o.

Ubytovny ve vlastnictví firmy BP Byt s.r.o. se nachází na dvou ulicích. Na ulici Svatováclavská je jedna z nich, jejíž kapacita je téměř vždy plně obsazena. Ubytovnu spravuje domovník, který komunikuje jak se samotnými nájemníky, tak se sociálními pracovníky, kteří mu klienty zprostředkovávají. Stejně tak většina ubytovaných pobírá dávky hmotné nouze a státní sociální podpory. Druhá ubytovna zmíněné firmy se nachází na ulici Tyršova, která je z technického i vzhledového hlediska špičkou mezi krnovskými ubytovnami. Tamní pokoje mají svá sociální zařízení. Jsou zde nájemníci, kteří zde žijí i

několik desítek let. Jako do jedné z mála ubytoven smí být ubytovány rodiny s dětmi (Duffek, 2019).

Soukromá ubytovna Karla Čapka

Jedná se o menší ubytovnu, která je také v soukromém vlastnictví a může zde být ubytováno až 15 osob. Nájemníci zde platí vyšší nájemné, než na ostatních ubytovnách a jeden pokoj většinou obývají dvě a více osoby (Duffek, 2019).

Soukromá ubytovna Svatováclavská, Lázeňská a Albrechtická

Ubytovna na ulicích Svatováclavská, Lázeňská a Albrechtická vlastní manželé se synem, kteří ubytovny samostatně spravují. Taktéž se jedná o ubytovny, kde platí nájemníci vysoké nájemné a bývá jich na pokojích ubytováno více. Kapacita všech dohromady je několik desítek lůžek (Duffek, 2019).

Ubytovna TJ Lokomotiva

Ubytovna TJ Lokomotiva leží na ulici Bruntálská, kde jsou momentálně ubytovávaní především dělníci a robotníci jiných národností. Jedná se o ubytovnu soukromého pronajímatele, který neubytovává rodiny s dětmi (Duffek, 2019).

Sociální bydlení

Sociální bydlení tak jako spousta jiných pojmů nemá společnou a přesnou definici, kterou by se řídily všechny státy, kde je sociální bydlení realizováno. Ani Česká republika není výjimkou, tudíž definici nemá ukotvenou. U našich slovenských sousedů je zmíněný pojem definován například jako bydlení, které je poskytováno z veřejných fondů a tak, aby splňovalo adekvátní podmínky pro standardní bydlení těm osobám, které si nejsou schopny zajistit bydlení svépomocí (Housing Europe, 2010).

Ve Velké Británii je sociální bydlení charakterizováno jako nízkonákladové bydlení, to je pak rozděleno na základě potřeb (Housing Europe, 2010).

„Sociální bydlení v České republice je určeno především pro osoby bez domova, dle typologie bezdomovectví ETHOS, je však určeno také pro osoby, které, třebaže pobírají sociální dávky na podporu bydlení (příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení), vynakládají na bydlení významnou část svých příjmů (více než 40 % disponibilních příjmů) a nejsou schopny tuto svoji obtížnou situaci řešit samy na trhu s bydlením (přestěhováním do levnějšího vhodného bydlení, prodejem vlastního bydlení a koupí nebo pronájmem vhodného

bydlení). *Vzhledem ke specifčnosti sociálního bydlení je vhodné zařadit do definice relevantní cílové skupiny také výši disponibilních příjmů, které zůstávají domácnostem po uhrazení nákladů na bydlení. Jako minimální hranice v kontextu České republiky se doporučuje 1,6násobek životního minima. Tato hranice se však může rozšiřovat na základě lokálních specifik a charakteristik“* (MPSV, 2021, s. 18).

Sociální bydlení Housing ready, Housing First

Právě výše zmíněná lokální specifika a charakteristiky sociálního bydlení jsou taktéž jiné i pro město Krnov. Na ulici Stará 7 v Krnově, bylo v roce 2021 zrekonstruováno 9 bytových jednotek o velikostech 1+1, 2+0, 2+1 a 3+0. Tyto byty jsou v režimu dostupného bydlení – Housing ready (Opatření obce, 2021).

Jakmile byl dům připraven k obývání, byla vyvěšena Odborem investic a správy majetku města nabídka pronájmu sociálních bytů, kam mohli občané, kteří měli po přečtení podmínek o byt zájem, možnost podat žádost o přidělení bytu. Žádost obsahovala vyplnění jména a příjmení, trvalé adresy, zmínění jmen dětí či druha/družky a doložení všech příjmů. Po přijetí žádosti byly kontaktovány sociální pracovnice působící na Odboru sociálním s prosbou o prošetření jednotlivých osob, které měly o sociální byt zájem. S každou jednou osobou/rodinou bylo zrealizováno sociální šetření, ať už se jednalo o azylový dům, ubytovnu, zahradní chatku či byt, který nebyl vhodný k užívání. Po sociálním šetření byl sepsán záznam o celkové nepříznivé životní situaci klienta a byl vyplněn dotazník, který byl taktéž vytvořen na míru. V dotazníku byla hodnocena bytová situace, kde byly osoby řazeny do kategorií bez střechy, bez bytu a v nejistém či nevyhovujícím bydlení. Dále bylo hodnoceno technické zázemí bytu, zohlednění příjmů, kdy osobám, kterým po odečtení nákladů na bydlení zbylo například pouhých 2000 Kč, tak jim bylo přiděleno pochopitelně nejvíce bodů. Hodnocen byl také předdůchodový věk, invalidita, úplná či neúplná rodina. Poslední kategorií byl vztah k městu, kde byly osoby zvýhodněny, pokud měly v Krnově trvalý pobyt, pracovní poměr, spolupráci se sociální službou, pokud neměly vůči městu vzniklý dluh anebo alespoň pokud své závazky splácely. Záznam z šetření a bodový dotazník byl poté předán hodnotící skupině Platformy pro sociální bydlení, která měla možnost ještě každého zájemce o sociální byt dle předneseného příběhu ohodnotit body od 0 do 5. Prvních 9 zájemců, kteří dosáhli nejvyššího bodového ohodnocení, byli týden na to představeni bytové komisi, která jejich žádosti před schválila. Posledním krokem k oficiálnímu přidělení sociálního bytu bylo posvěcení Radou města. Momentálně s ubytovanými osobami probíhá klasická sociální práce, která je směřována především k tomu, aby všichni dospěli

k přestěhování se do standardního bydlení, s čímž souvisí splácení dluhů vůči městu za svoz komunálního odpadu, což je nejčastější překážkou při žádostech o městský byt. Pro představu zde budou zmíněna pravidla vztahující se k bytům v režimu Housing ready, kdy žádost může podat:

„1. Žadatelem je zletilá fyzická osoba, nebo fyzická osoba, které byla soudně přiznána svéprávnost dle Občanského zákoníku před dovršením 18-ti let věku, která je občanem České republiky, občanem jiného státu Evropské unie nebo cizincem s povolením k trvalému pobytu na území České republiky. Obecné podmínky dle dotačního programu jsou uvedeny v čl. IV, odst. 3 písm. b),

2. Žadatel musí splňovat podmínky cílové skupiny, pro kterou je byt v režimu housing ready určen. Cílovou skupinu tvoří:

Cílovou skupinou v sociálním bydlení jsou osoby v bytové nouzi.

- osoby spící venku (např. ulice, pod mostem, nádraží, letiště, veřejné dopravní prostředky, kanály, jeskyně, odstavené vagony, stany, garáže, prádelny, sklepy

a půdy domů, vraky aut),

- osoby v nízkoprahové noclehárně,

- osoby sezonně užívající k přenocování prostory zařízení bez lůžek,

- muži a ženy v azylovém domě,

- matky nebo otcové s dětmi v azylovém domě,

- úplné rodiny v azylovém domě,

- osoby v domě na půli cesty,

- osoby ve veřejné komerční ubytovně (nemají jinou možnost bydlení),

- osoby bez přístřeší po vystěhování z bytu,

- ženy ohrožené domácím násilím pobývající na skryté adrese,

- ženy ohrožené domácím násilím pobývající v azylovém domě,

- žadatelé o azyl v azylových zařízeních,

- migrující pracovníci – cizinci ve veřejné komerční ubytovně (nemají jinou možnost bydlení),

- osoby po opuštění věznice,
- osoby před opuštěním zdravotnického zařízení,
- osoby po opuštění dětské instituce či pěstounské péče,
- muži a ženy v seniorském věku,
- invalidé dlouhodobě ubytovaní v azylovém domě,
- osoby přechodně bydlicí u příbuzných nebo přátel (nemají jinou možnost bydlení),
- osoby v podnájmu (nemají jinou možnost bydlení),
- osoby bydlicí v bytě bez právního důvodu,
- osoby v nezákonně obsazené budově,
- osoby na nezákonně obsazeném pozemku (zahrádkářské kolonie, zemnice),
- osoby, které dostaly výpověď z nájemního bytu,
- osoby ohrožené vystěhováním z vlastního bytu,
- osoby ohrožené domácím násilím – policejně zaznamenané případy – oběti,
- osoby žijící v mobilním obydlí, např. maringotka, karavan, hausbót (nemají jinou možnost bydlení),
- osoby žijící v budově, která není určena k bydlení, např. osoby žijící na pracovišti, v zahradních chatkách se souhlasem majitele,
- osoby žijící v provizorních stavbách nebo v budovách bez kolaudace pro účely bydlení,
- osoby žijící v nevhodném objektu – obydlí se stalo nezpůsobilým k obývání (dříve mohlo být obyvatelné),
- osoby žijící v přelidněných bytech,

3. Žadatel nemá vůči městu neuhrazené finanční závazky po lhůtě splatnosti. Má-li je, podmínkou k uzavření nájemní smlouvy je uzavření dohody o jejich splácení. Dluh aktivně splácí i po uzavření nájemní smlouvy. V případě opakovaného nedodržování podmínek splátkového kalendáře může být nájemní smlouva ze strany pronajímatele neobnovena,

4. Žadatel není osobou, jejíž chování by závažným způsobem narušovalo soužití s ostatními

obyvateli v domě. Za účelem ověření pověsti žadatele bude provedeno šetření,

5. Žadatel má trvalý pobyt ve městě Krnově minimálně 1 rok nebo faktické bydliště na území města Krnova minimálně 1 rok nebo zaměstnání ve městě Krnově nepřetržitě minimálně 6 měsíců před projevem zájmu získat byt,

6. Nájemní smlouva se uzavírá na dobu určitou minimálně 1 rok s možností jejího opakovaného prodloužení podle konkrétní situace nájemce. Nájemní smlouva může být prodloužena, pouze pokud nájemce a další osoby užívající byt nadále splňují podmínky pro uzavření nájemní smlouvy. O prodloužení nájemní smlouvy rozhoduje Platforma pro sociální bydlení na základě spolupráce klienta se sociálním pracovníkem a plnění individuálního plánu,

7. Nájemcům v sociálních bytech je dostupná podpora ve formě sociální práce. Koordinaci poskytování sociální práce zajišťuje odbor sociální a školství MÚ prostřednictvím svých sociálních pracovníků nebo v rámci spolupráce s vybranou sociální službou, která realizuje sociální práci na území města Krnova,

8. Správu bytů zajišťuje město Krnov – odbor Investic a správy majetku města,

9. Žadatel před podáním žádosti i během nájemního vztahu v sociálním bytě aktivně spolupracuje při řešení své sociální situace se sociálním pracovníkem Městského úřadu Krnov, odboru sociálního a školství nebo se sociálním pracovníkem poskytovatele registrované sociální služby, působící na území města Krnova,

10. Žadatel v posledních třech letech neopustil městský nájemní byt z důvodu neobnovení nájemního vztahu ze strany Města Krnova“ (Opatření obce, 2021).

Housing first

Počátky bydlení Housing First vznikaly v New Yorku v devadesátých letech. Podstatou Housing First a celým jeho smyslem je ubytování osob bez ohledu na to, nakolik jsou schopni si budoucí bydlení udržet. Hlavní myšlenkou je umístění nájemníka do standardního, cenově dostupného a přístupného bydlení a teprve poté následuje řešení jeho

dalších problémů. Celou myšlenku vymyslel Dr. Sam Tsemberis, načež založil organizaci Pathways to Housing, která se právě zabývala novými přístupy k řešení bezdomovectví (Roman, 2011).

Organizace Pathways to Housing popisuje základní principy:

- *„poskytnout bydlení tak rychle, jak je jen možné, zároveň však není časově omezeno (nejedná se o noclehárnu nebo azylový dům),*
- *poskytování služby závisí na individuálních potřebách, participace klienta, je dobrovolná,*
- *cílem a jádrem služby jsou blahobyt a stabilní bydlení, dle klientova rozhodnutí může následovat i léčba, vzdělávání, pomoc s výchovou dítěte, ale toto všechno přichází na řadu až po umístění do bytu,*
- *samotné bydlení není závislé na tom, zda klient využívá službu, nicméně je zavázán platit poplatky spojené s bydlením“ (Roman, 2011, s. 22).*

Byty krizové pomoci

Byty krizové pomoci slouží osobám, které se ocitly většinou vinou další osoby v tíživé životní situaci, zejména se jedná o matky a ženy, na kterých bylo pácháno domácí násilí nebo osoby, které náhle přišly o bydlení a nelze je ubytovat jinde. Město Krnov disponuje dvěma krizovými byty a jejich adresy jsou co nejméně zmiňovány (Opatření obce, 2021).

V souvislosti s výše zmíněnými sociálně vyloučenými lokalitami a sociálně vyloučenými domy město disponuje Strategickým plánem sociálního začleňování města Krnova 2020 – 2023 (dále jen SPZ). Jedná se o strategický dokument, který se zaměřuje na nejohroženější část obyvatelstva města Krnova. Součástí SPZ je soubor opatření, který by měl časem přispět k vymizení sociálně vyloučených lokalit a k tomu, aby nevznikaly nové. SPZ se zaměřuje na zlepšení dostupnosti bydlení pro obyvatele ohrožené sociálním vyloučením, na prevenci ztráty bydlení, součástí je i podpora zaměstnanosti nebo třeba protidrogová prevence. Prioritou v oblasti bydlení je zmíněné zlepšení dostupnosti bydlení obyvatelům SVL a jedním z cílů je do roku 2023 snížit počet lidí bez domova a riziko bezdomovectví pomocí propojení krizového a sociálního bydlení. Dalším z cílů je takové nastavení bytové politiky, aby byl snížen počet osob ohrožených ztrátou bydlení. Dle plánu by měl také být navýšen počet sociálních bytů (Strategický plán sociálního začleňování, 2019).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

„*Metodologie se zabývá systematizací, posuzováním a navrhováním strategií metod výzkumu*“ (Hend, 2005, s. 24).

Metodologická část diplomové práce bude zaměřena na samotnou charakteristiku výzkumu a jeho realizaci. Pojem výzkum můžeme definovat jako proces, který se zabývá zkoumáním a následným vytvářením nových poznatků a skutečností. Celý výzkumný proces je systematickou činností, který by měl být naplánován s dostatečným předstihem tak, aby výzkumné vzorky byly kvalitní a použitelné. Výsledkem celé výzkumné činnosti je zodpovězení konkrétních stanovených otázek (Gavora, 2008; Hendl, 2005).

Výzkumný cíl

Hlavním aspektem stanovení výzkumného cíle je uvědomění si toho, zda a nakolik je cíl pro autora důležitý, aby vynaložil potřebné úsilí k jeho naplnění. Význam cíle, však není univerzální, naopak je vztahován k určité konkrétní skupině osob. „*Je proto potřeba si odpovědět na otázky, ve vztahu ke komu jsou naše cíle relevantní, kdo je s námi bude sdílet a koho budou zajímat*“ (Šedřová in Švaříček; 2007, s. 62). Důležitým východiskem praktické části je pak, aby byl výzkumný cíl v závěru ztotožněn se zkoumaným jevem. Míňené tvrzení totiž pak určuje celkový záměr výzkumníka a zároveň se zaměřuje na průzkum, co nejvíce skutečností o zkoumaném jevu. Charakteristika výzkumného cíle je pro badatele rozhodně klíčovou součástí výzkumu, a to zejména ve vztahu k následujícímu výběru výzkumné otázky. Ve věci následnosti vytyčení výzkumného cíle a výzkumné strategie pak někteří autoři poukazují na určitá dilemata. Výše zmíněné možnosti však nosí svá pozitiva a neexistují konečná stanoviska, jaké východisko je to vhodnější (Strauss, Corbin, 1999).

Ve vztahu k diplomové práci jsme se výzkumný cíl snažili formulovat tak, aby odpovídal předem stanovým skutečnostem zjištěným v rámci výzkumného šetření.

Výzkumným cílem praktické části diplomové práce je zjistit, jak Romové vnímají své postavení na trhu s bydlením ve vybraném městě.

Formulace výzkumných otázek

Formulace výzkumných otázek souvisle navazuje na vytyčení výzkumného cíle, který je pak stylizován do formy výzkumné otázky převedením do určité podoby. Stěžejním cílem výzkumníka je tvorba teorie, kterou autoři Strauss a Corbin spojují s užitím metody zakotvené teorie. Nástrojem tvorby teorie by pak měla být náležitě stanovená výzkumná otázka (Strauss, Corbin, 1999).

Pojem přizpůsobivost spojená s ohledem na prozkoumání určitého jevu je charakteristickou vlastností správně zvolené výzkumné otázky. Podmínkou pro realizaci kvalitativního výzkumu skrze metody zakotvené teorie je aktuální nedostatečné prozkoumání konkrétního jevu nebo také nedostatečná ztotožnění pojmů, které s pojmem souvisí. Pokud nastane ta situace, že už byl daný jev zkoumán, stále je možné s tím pokračovat, důvodem je to, že se stanovená výzkumná otázka neshoduje s těmi dříve položenými, v rámci zrealizovaného výzkumu může dojít k odlišnému zjištění, což odpovídá subjektivnímu činiteli kvalitativního výzkumu (Strauss, Corbin, 1999).

Důležitým kritériem úspěšnosti výzkumu je nalezení spojitosti a souvislosti mezi stanoveným výzkumným cílem a výsledky výzkumu. Hlavním aspektem by pak měla být správná formulace výzkumné otázky, která by měla mít v rámci kvalitativního výzkumu abstraktnější a zároveň obecnější charakter (Šedřová in Švaříček, 2007).

V rámci diplomové práce byla hlavní výzkumná otázka (dále jen HVO) formulována následovně:

HVO: Jak Romové ve vybraném městě vnímají své postavení na trhu s bydlením?

Z výše základní výzkumné otázky byly dále odvozeny dílčí výzkumné otázky (dále jen DVO):

DVO 1: Jaké oblasti vnímají Romové při hledání bydlení jako problematické?

DVO 2: Jak Romové vnímají rozdíly v komunikaci se soukromými pronajímateli a odborem investic a správy majetku města Krnova?

Výzkumná strategie

Výzkumnou strategií je kvalitativní výzkum, který zkoumá hlubší analýzu konkrétního prostředí (Gavora, 2008).

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách“ (Hendl, 2005, s. 50).

Názory mnoha autorů na užití kvalitativního a kvantitativního výzkumu v praxi se liší a většinou jsou děleny do dvou oblastí, kdy popisují negativa nebo pozitiva v souvislosti s určenou výzkumnou strategií. Ti autoři, kteří se staví k užití kvalitativního výzkumu v negativním slova smyslu, poukazují na kteroukoliv strategii, při níž nedochází k využití statistických metod. Autoři, kteří vidí v kvalitativním výzkumu pozitiva, vyzdvihují právě jeho jedinečnost díky způsobu subjektivního zkoumání určitých situací a zjišťování individuálních aspektů (Hendl, 2005).

Hendl také popisuje určité nevýhody kvalitativního výzkumu, kam patří zejména subjektivní sdělený obsah nebo pružnost a nestrukturovaná povaha rozhovoru, což znemožňuje generalizaci a replikaci možných výsledků ve společnosti. Právě výše zmíněné je mnohdy vnímáno jako přednost kvalitativního výzkumu. Tyto charakteristiky totiž cílí na užší skupinu osob, kterou je možné zkoumat do hloubky v komparaci s kvantitativním výzkumem (Hendl, 2016).

Glaser a Strauss jsou autoři zakotvené teorie, která je jednou z několika metod kvalitativního výzkumu. Zakotvená teorie je položena na empirických základech, jejichž charakteristickými znaky jsou reliabilita a validita, přesnost, zobecnitelnost, reprodukovatelnost a kritičnost. Je zde kladen důraz na vztah mezi teorií a pozorováním a na přímé souvislosti. V zakotvené teorii lze pak odhalit mnoho nových teoretických skutečností díky tvořivosti, která je součástí realizace výzkumu (Strauss, Corbin, 1999).

Technika sběru dat

Součástí metod sběru dat jsou specifické postupy, za účelem poznávání konkrétních jevů s cílem rozkrytí a prezentace toho, jak osoby vysvětlují a vytvářejí sociální realitu (Švaříček in Šed'ová, 2007).

V diplomové práci v rámci realizace výzkumu byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru. Součástí této metody je pokládání dotazů výzkumníkem jednomu z respondentů s cílem zjištění, co nejvíce informací o konkrétním jevu, který je poté dále interpretován. Základem polostrukturovaného rozhovoru je nejdříve příprava okruhu témat a otázek, poté lze v průběhu rozhovoru otázky upravovat a doplňovat podle toho, jak se rozhovor aktuálně vyvíjí (Miovský, 2006; Švaříček in Šed'ová, 2007).

Polostrukturovaný rozhovor je tou nejpoužívanější metodou získávání dat, kdy je možné říci, že určitým způsobem vylučuje zmíněná negativa nestrukturovaného a strukturovaného interview. Obrovskou výhodou polostrukturovaného rozhovoru je možnost reagování výzkumníka na různé nesrovnalosti či nepochopení otázky respondentem. Kdykoliv v průběhu lze otázku přeformulovat tak, aby došlo k jejímu pochopení či rozvedení. Semistrukturované interview má i nevýhody, kterými jsou například větší možná kreativita výzkumníka, kdy může dojít k nedodržení předem připraveného okruhu otázek, což může vést k odklonění od tématu a s tím spojené ztížené získání informací důležitých pro cíl výzkumného šetření (Miovský, 2006).

Průběh dotazování pak probíhá kladením otevřených otázek, které jsou pro respondenta možností k tvořivosti v rámci jeho odpovědí. Opakem je kvantitativní výzkum, kde je respondent ve velké míře omezen ve výběru odpovědí, a proto výzkumník není schopen zjistit subjektivní informace. Výhody a nevýhody jsou však značné ve všech metodách, záleží na záměru a cíli výzkumného šetření, které výzkumníka nasměřuje k jedné ze strategií (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Výzkumný soubor a charakteristika informantů

Pro výzkumné šetření, jehož součástí bylo získání respondentů, byla vybrána tzv. metoda záměrného výběru, která je nejpoužívanější strategií v kvalitativním výzkumu. Jedná se o metodu získání respondentů na základě předem definovaného záměru výzkumníka, tak aby došlo k dosažení cílů výzkumu, které byly předem určeny. Výběrový soubor, který byl zvolen by měl být stejnorodý, respondenti by měli být součástí určité skupiny, která by měla zajistit důležitost a kvalitu získaného vzorku (Hendl, 2005).

Záměrný výběr je některými autory definován jako výběr účelový, pro který je stěžejní volba respondentů výzkumu dle určitých vlastností, přičemž hlavním znakem je vybraná vlastnost

či situace. V tomto případě může jít o společnou profesi respondentů nebo příslušnost k určité sociální skupině (Miovský, 2006).

V případě našeho výzkumu se jedná o respondenty, Romy žijící v Krnově, kteří jsou součástí etnické menšiny a sami sebe se za Romy považují.

Celkem bylo osloveno osm romských občanů města Krnova, z nichž však pouze pět souhlasilo s poskytnutím informací pro výzkumnou část diplomové práce týkající se jejich postavení na trhu s bydlením. Výběr respondentů byl velice ulehčen několikaletou praxí autorky diplomové práce zaměřující se především na pomoc s hledáním vhodného a standardního bydlení. Jak již bylo zmíněno, s realizací rozhovorů souhlasilo tedy 5 respondentů. Všichni oslovení respondenti byli v minulosti klienty odboru sociálního, někteří z nich jsou klienty do dnes. Všech pět dotazovaných souhlasilo s poskytnutím a nahráváním rozhovoru k účelu zpracování výzkumu diplomové práce. Jednotliví respondenti budou v textu označováni pod písmenem R a budou jim k tomu dále přiřazena pro rozpoznání čísla od 1 – 5, např. R1, R2 apod.

Záměrem diplomové práce při realizaci výzkumu byla možnost získání informací a komplexního pohledu na problematiku týkající se postavení a potencionálního znevýhodnění Romů na trhu s bydlením v Krnově. Jako přidanou hodnotou můžeme považovat záměrný výběr respondentů.

Tabulka č. 10: Charakteristika respondentů, zdroj: vlastní zpracování

	NÁRODNOST	VĚK	POČET DĚTÍ	ZAMĚSTNÁNÍ	AKTUÁLNÍ BYTOVÁ SITUACE
R1	romská	42	3	NE	u matky
R2	romská	31	0	ANO	městský byt
R3	romská	38	2	ANO	sociální byt
R4	romská	29	2	NE	soukromý byt mimo město
R5	romská	36	5	NE	městský byt

Realizace výzkumu

Samotné provedení výzkumu k diplomové práci bylo realizováno v měsících března a dubna 2022. Respondenti byli nejdříve telefonicky kontaktováni, s každým z nich byl individuálně dohodnut termín schůzky dle jejich časových možností. Předem bylo také domluveno, kde realizace výzkumu proběhne. S respondentem R1 byl výzkum uskutečněn v kanceláři terénní sociální pracovnice, s respondenty R2, R3, R4 a R5 bylo výzkumné šetření provedeno v jejich aktuálních domácnostech.

Všichni respondenti byli zprvu obeznámeni s cílem výzkumu a teoretickou částí diplomové práce. Rovněž byli ujisti o účelu zpracování rozhovorů týkající se pouze rámce výzkumného šetření. Respondenti byli dále informováni o anonymitě sdělených informací, o nahrávání rozhovoru a o pozdějším přepisu nahrávky do psané podoby.

V rámci výzkumné části byl uskutečněn rozhovor s pěti respondenty věkového rozmezí od 29 - 42 let. Metoda polostrukturovaného rozhovoru byla realizována dle předem připravených otázek, které byly v průběhu doplňovány dalšími pro hlubší zpracování výsledků.

Reflexe výzkumu

Při reflexi výzkumu byla kladně ohodnocena zvolená strategie rozhovoru, důvodem bylo časté nepochopení určitých slovních výrazů či celých otázek respondenty. Reakce na neporozumění bylo ulehčeno možností vysvětlení celého kontextu či přeformulování otázky, popřípadě doptávání se. Z hlediska odpovědí byli respondenti spíše struční, kromě respondenta č. R2 se nacházeli všichni v tíživých bytových situacích, což mohlo být příčinou krátkosti odpovědí, protože otázkou řešení bydlení se zabývali dennodenně.

Při sestavování otázek nastaly obavy z odpovědí týkající se například národnosti respondentů, rozhovor však probíhal velmi otevřeně, neměli žádný problém se sdělením pocitů a informací, jak na danou věc pohlíží. Celková otevřenost pak byla při realizaci rozhovoru oceněná, především z důvodu toho, že se z jejich pohledu jedná většinou o negativní oblasti, se kterými se ve společnosti, přesněji v oblasti bydlení často potýkají.

Všichni respondenti měli i vzhledem k jejich věku bohaté zkušenosti s otázkou řešení bydlení, tudíž byli považováni za kvalitní „vzorky“. Respondenti popisovali své dosavadní zkušenosti ohledně hledání vhodného bydlení, načež se v odpovědích hojně shodovali.

Otázka znevýhodnění Romů na trhu s bydlením je všeobecně specifické téma, o kterém se hovoří s určitou opatrností. Tázaní Romové však k dané problematice sdíleli své zkušenosti a názory, ze kterých však nevycházely možnosti jejich řešení výše uvedeného, bohužel z nich byla cítit pouze sklíčenost a beznaděj.

Etika výzkumu

Etika výzkumu je důležitým aspektem v realizaci kvalitativního výzkumu. Základními etickými hledisky je především zajištění zmíněné anonymity a soukromí. Za další etické aspekty je považováno zajištění bezpečí z hlediska emočního a určité neznevýhodnění během realizace výzkumného šetření (Hendl, 2005).

Měl by být kladen důraz na etické zásady, které souvisí se základními principy chování v určité společnosti. Slovní zformování etických zásad pak vychází z obecného směru uznávaných principů, z čehož vychází samotné pojetí výzkumníka a jeho individualita (Švaříček in Šed'ová, 2007).

V rámci diplomové práce byli respondenti obeznámeni se všemi informacemi, s jejím obsahem a cílem. Důležitým etickým hlediskem pak bylo ujištění respondentů o mlčenlivosti a dodržení jejich anonymity, vzhledem k přepisu rozhovorů a jejich zveřejnění. Jak již bylo zmíněno výše, z důvodu anonymity bylo jednotlivým respondentům přiřazeno písmeno a číslo, které neumožní potenciální identifikaci s konkrétní osobou. Informace týkající se etiky kvalitativního výzkumu byly sdělovány před samotným rozhovorem, přičemž byla z tázaných cítit míra úlevy a uvolnění se.

Zpracování a analýza dat

„Otevřené kódování údaje rozděljuje a umožňuje určit některé kategorie jejich vlastnosti a umístění na dimenzionálních škálách. Axiální kódování tyto údaje zase novým způsobem skládá dohromady vytvářením spojení mezi kategorií a jejími subkategoriemi“ (Strauss, Corbin, 1999, s. 71).

Axiální kódování je definicí pro vynaložení snahy o co nejbližší vytyčení určité kategorie, skrze jednotlivé podmínky, jež jsou příčinou. Celistvost kontextu je pak dalším aspektem, jehož součástí je daná kategorie. Stěžejní je rozhodně výzkumníkovo soustředění se na strategii jednání a poté na jejich důsledky. Cílem axiálního kódování je pak specifikace obecných kategorií do určité podoby ve formě jednotlivých subkategorií, což bylo zrealizováno při zpracování dat v diplomové práci. Zprvu bylo vyčleněno několik základních

kategorií, dle podobností odpovědí respondentů pak byly jednotlivé kategorie rozděleny a kódovány do konkrétních jednotek (Strauss, Corbin, 1999).

„Ačkoliv otevřené a axiální kódování jsou odlišné analytické postupy, badatel se při reálné analýze neustále pohybuje mezi oběma typy kódování“ (Strauss, Corbin, 1999, s. 71).

Během realizace výzkumného šetření byly rozhovory nahrávány, ty pak byly později přepsány do psané a doslovné podoby. Přepsané rozhovory byly pak vytištěny pro větší přehlednost a započala realizace výše zmíněné strategie. Text byl zprvu pečlivě přečten a podroben otevřenému kódování, jehož součástí bylo vyznačování jednotlivých kategorií různými barvami. Poté pokračovala axiální metoda kódování, kde byla pozornost kladena na jednotlivé již vyznačené kategorie a v nich hledané určité podobnosti výroků respondentů, které byly označeny jako subkategorie. Poté byla opětovně hledaná podobnost dané subkategorie v přepsaných rozhovorech u jiných respondentů.

Tabulka č. 11: Souhrn kategorií a subkategorií, zdroj: vlastní zpracování

KATEGORIE	SUBKATEGORIE
1. Bytová situace	Sociální bydlení, městský byt, soukromý byt, bez bytu
2. Názorové vnímání respondentů na kladené podmínky pronajímateli	Počet dětí, zaměstnání, barva pleti, dávky hmotné nouze a státní sociální podpory
3. Vnímání přístupu pronajímatelů očima respondentů	Rasismus a diskriminace, předsudky, negativní zkušenosti, zoufalství

Bytová situace

V rámci kategorie bytové situace bude popsána aktuální bytová situace všech respondentů, pro bližší přiblížení a nastínění jejich životních poměrů. Níže v textu budou použity sdělené informace a jejich doslovné citace respondentů, které nebyly podrobeny jazykové korektuře.

Respondenti tedy v první řadě odpovídali na otázku týkající se jejich aktuálního bydlení: *„ted' bydlím u maminky právě, ale tu už nemůžu být, protože si maminka našla přítele a jednoduše jsem se synama na obtíž. Ted' nás tu ve 2+1 bydlí pět. Předtím jsem bydlela dva roky v dispozičním bytě Armády spásy, ale už jsem tam nemohla být taky, kvůli toho, že jsem tam byla dlouho a tam už musel jít někdo jiný, který tam měl žádost. To je jenom na dva roky a během toho jsem prostě nenašla jiné bydlení, tak jsem byla vyhozena nima a vlastně jsem když to tak vezmu jednou nohou na ulici“* (R1). Respondent č. 1 byl jediný z tázaných, který nedisponoval pronájmem bytu, který by měl zprostředkovaný od města Krnova nebo

soukromého pronajímatele, bydlel u své matky a nacházel se v aktuální tíživé bytové situaci, protože z nájemního bydlení byl vyhozen.

Druhý tázaný respondent na otázku odpověděl následovně: „*Tak já jsem teď v městském bytě, teď je to tři měsíce, co tu jsem, on se aj přistěhoval přítel ke mně, tak tu jsme dva. Holý nájem platím 7700 korun, to je garsonka a další dva tisíce platím za elektriku a plyn, ale to bylo tak, že já jsem musel jít pryč od toho soukromníka, protože on tam to měl jako skladový prostor, tam když jsem ztratil práci, tak mi tam nedávali sociálku a bez peněz jsem nemohl být že. No a přítel dělá a vychází nám aj bydlení jako dávka, tak to nějak dáváme no“ (R2). Tento respondent je nepracující, v době žádosti o bydlení však pracovní poměr měl, tudíž splňoval podmínky pro přijetí žádost o městský byt, který získal v řízení obálkovou metodou.*

Respondent č. 3 svou bytovou situaci popsal takto: „*takže já jsem vlastně ocitla před rokem na Azylovém domě pro matky s dětmi a teď bydlím už půl roku v sociálním bytě na ulici Stará 7, kde jsem vlastně vyhrála, když jsem si podala žádost. Můj nájem čistý je tři tisíce osm set a nějaké drobné a dva tisíce tři sta padesát je plyn a čtyři sta platím elektriku. Mám dvě děti kluka a holku.*“ (R3) Zde respondent sice bydlí v sociálním bytě, disponuje však nájemní smlouvou pouze na jeden rok, tuto situaci vnímá za nejistou a momentálně aktivně řeší hledání jiného standardního bydlení, o jehož průběhu se dozvíme níže.

Respondent č. 4 sice nebydlí v Krnově, ale ještě před měsícem zde žil, důvodem odstěhování byla právě nemožnost získání městského či soukromého bytu: „*Já bydlím teď první měsíc v Osoblaze a to je soukromník a bydlím s mojima dvěma dětma. Platím tu 11000 a pak ještě za plyn a elektriku 1500, tady práce není že, tady jsou dva obchody ani nic už. Předtím jsem měla městský byt v Krnově, to mi umřel přítel, takže jsem měla málo dávek, nepřiznali mi sirotčí důchod, nic, takže jsem to neměla z čeho platit a měla jsem tam dluh aj za nájem potom aj za odpady. Tam jsem bydlela deset let a až soud pak rozhodl, že musím z tama pryč a zaklepali mi na dveře a vystěhovali na ulici, to jsem šla za mamou aj s děckama, protože nemohla jsem, ať jdem na azylák nebo ať jdou děcka do děcáku. No tak mě mama vzala, ale tam už jsem nemohla být, tak nejlehčí bylo jít do Osoblahy k tomu soukromníkovi, ten tam vezme každého, hlavně Romy, z nás má peníze že“ (R4).*

Respondent č. 5 se aktuálně potýká s problematičtým hledáním jiného náhradního bydlení, důvodem je demolice domů ve vyloučené lokalitě na ulici Vrchlického, Mánesova, Alšova: „*Já teď bydlím s rodinou, s pěti dětma a manželem na Vrchlické 7 a vlastně tady jsme už 9 roků to je byt od města. Platíme tady aj se službama nějak 5080 korun. No a teď už skoro rok v Krnově hledáme jiné bydlení, protože to tu je vyloučená lokalita, že...a ty baráky se*

tady mají bourat a město nám nechce dát náhradní byty, tak musíme pryč a musíme si najít něco sami“ (R5).

Názorové vnímání respondentů na kladené podmínky pronajímateli

Ve vztahu k výše uvedené kategorii byli respondenti nejdříve tázání na otázku: „*Jaké podmínky byly ze strany pronajímatelů kladeny?*“ Jejich názory se bohužel shodovaly v negativním slova smyslu vůči jejich osobám, především u kladených podmínek ze stran soukromých pronajímatelů, které byly hojně a nepřímou úměrně vůči jejich národnosti. O podmínkách, které požaduje město Krnov, se vyjadřovali spíše v pozitivním slova smyslu. Důvodem je to, že město požaduje pouze dvě základní podmínky. Těmi jsou doložení pracovní smlouvy, tudíž je zapotřebí mít příjem v určité výši a neexistence dluhů za svoz komunálního odpadu, za platby spojené s domácími mazlíčky či za přestupky.

Respondent č. 1: „*No přímo tam píšou skoro ve všech inzerátech, že nesmí být na sociálních dávkách, tam to bylo přímo na rovinu napsané prostě. No a já jsem se teď, kvůli toho dala na pracák, do toho projektu, abych ty jejich podmínky splňovala, ale stejně si myslím, že když ji napíšu znovu nebo někomu jinému, tak mě stejně nevezme, když uvidí moje jméno nebo když ji řeknu, že mám tři kluky.*“

Respondent č. 2: „*Tak hlavně pracovat a to jsem si říkal, že to je dobré, protože dělám už a stejně to bylo zbytečné, protože mě nevzali nikam no. A to že jsem musel vyplatit ty dluhy na městě, tak tak беру no, to prostě jsem zapomněl na ty odpady a neplatil to, ale tak nebylo tolik, tak to jsem stáhl na asi třikrát. Blbě pak bylo, že když prostě člověk vyplatí ten dluh, tak musí čekat šest měsíců a pak až může dát tu žádost nebo jít do té obálkové metody, to bych zrušil, to je blbost úplně abych čekal půl roku a neměl kvůli toho bydlení, když už to mám vyplacené.*“

Respondent č. 3: „*Tak hlavně nebýt tmavý že a hlavně pracovat a nesmí být na sociálních dávkách tak je to osudně dáno a přáno, takže vlastně pro nás, když máme tmavší pleť jsou ty jejich podmínky nesplnitelné. Jo a vlastně taky určitě nemít děti, protože na to se, když čtu ty inzeráty tak tam furt čtu, že bez dětí a tak no.*“

Respondent č. 4: „*Já když jsem hledala ty inzeráty všude, tak tam psali hlavně furt dokola, že nechcou lidi na sociálních dávkách, takže aby pracovali a nejlépe nebýt Rom. A na tom bytíáku si pamatuju, že tam musel druh pracovat, protože on doložil tu smlouvu vlastně a nesměly být dluhy za odpady. Jo a u těch soukromníku jeden se ptal, jestli nemám exekuce, takže aj bez dluhů úplně být.*“

Respondent č. 5: „*Jako já jsem tak zavolala třeba jednomu a jak slyšel tolik dětí tak to vůbec pak už ani nemluvil chvíli a řekl, že nemůže tolik dětí vzít, že to je barák, kde jsou samí staří lidi a že by to nedělalo dobře. Pak jsem hodně psala na facebooku, když jsem tam viděla nějakou nabídku no a to bylo to stejné, oni hlavně aj si myslím, že když viděli to, že je na profilové fotce někdo tmavý, tak oni ani neodepsali a když tam bylo normální jméno, tak jsem to schválně sledovala a napsali mu, ať mu napišou do soukromé zprávy jako na tom facebooku, takže to bylo jasné, že nechce Romy. Já bych to aj našla, protože jsem si to fotila, tam aj ostatní romáci psali, že to má napsat narovinu, že to je pro bílé a bez děcek a s výplatou třicet tisíc. Jo protože tam aj psal, že ten, kdo ten byt chce, nemůže byt na dávkách, a který Rom není že, když mu nedají ani práci protože je prostě cigán.*“

Další otázka byla, zdali považují podmínky, které pronajímatelé požadují za adekvátní. Zde odpovědi tíhly spíše k soukromým pronajímatelům, jejichž podmínky respondenti považují za hůře splnitelné a ve vztahu k jejich národnosti za neodpovídající a diskriminující. Pokud se zmínili o podmínkách, které požaduje město Krnov, odpovědi nebyly negativní, považovali je spíše za přijatelné.

Respondent č. 1 tedy odpověděl následovně: „*No tak oni člověku nedají ani šanci, že všechny berou do jedné kupy, a když jsem sama matka s děckama tak je to těžké, abych jim ukázala, že umím bydlet v klidu a nedělat problémy.*“

Respondent č. 2 byl v době shánění soukromého pronájmu bytu pracující osobou, myslel si tak, že má obrovskou výhodu a zároveň velkou šanci v jeho získání. Bohužel však narazil stejně, jako ostatní Romové na překážku toho, že je takové národnosti, kterou majitel bytu netoleruje a Romy jednoduše ubytovávat nechce. „*Jsem si myslel, že jsem stejně jako Rom jo, ale dělám a nemám děcka, tak že to bude dobré, jako že udělám dojem, jak se říká, jo nejsem žádný degeš, umím se oblíkat a prostě jak na diskotéku furt, ale stejně prostě mě nevzali do toho bytu soukromého, takže určitě ne ty podmínky, oni aj když tam píšou něco, tak oni si vymyslí něco druhého, jenom aby tebe nemuseli vzít.*“

Respondent č. 3 žijící v sociálním bytě si podmínky při získání bytu velice pochvaloval, negativní zkušenosti však má se soukromými pronajímateli. „*No podmínky na sociální byt byly vlastně v pohodě, protože i když mám dluhy a dvě děti a jsem Romka, tak jsem ho dostala, ale podmínky, které chtěou realitní kanceláře a vlastně soukromníci, tak asi nikdy nesplním, to by musel být zázrak, možná by se za mě musel zaručit někdo po nějaké známosti,*

třeba někdo z práce, abych dostala šanci, i když jsem Romka a mám dvě děti a už dlouhodobě pracuju.“

Respondent č. 4 výslovně upozorňoval především na neadekvátní podmínky týkající se dětí. *„No tak určitě no, trošku ulevit by měli, protože já neznám Roma, co nemá děcka a oni vás s těma děckama prostě nevezmou, nebo spíš jako vezmou, ale nesmíte být cigáni, protože já znám jednu co je bílá a má též tři děti a dostala se do bytu, takže oni škatulují všechny Romy naráz.“*

Respondent č. 5 taktéž upozorňoval na striktní podmínky, které soukromí pronajímatele sdílí ve vztahu k počtu dětí. *„No tak určitě ne že, protože to že člověk má děti, stará se o ně, manžel pracoval a když se nedaří tak hned spadneme, tam kde jsou degeši, ti na to ***** a nedělají nic pro to a my na tom jsme teď úplně tak samo jak oni, tak to je prostě nespravedlivé a nedají šanci. Naše děti do školy chodí voňavé a furt nechybí nikdy a oni prostě je vidí, jak kdyby oni byly zvířata nebo já nevím, co oni si myslí, že jsme jak opice, které jen řvou a neumí se chovat, to neříkám, někteří aj tady v baráku jsou takoví, ale my ne, tak proč nedostanem šanci, abychom bydleli tady v Krnově, kde máme celou rodinu a musíme se stěhovat do Osoblahy.“*

Respondenti poté dále výzkumníkovi sdělovali své pohledy na to, jaké podmínky by rozhodně neměly při žádosti o bydlení rozhodovat. Nejvíce se opakovaly dle jejich názoru nesmyslné podmínky týkající se počtu dětí. Hojně však byla také zmiňována jejich barva pleti, kterou vidí jako největší překážku v získání bydlení.

Respondent č. 1: *„No určitě by ti, co jsem jim psala neměli se hned ptát na to kolik mám dětí, ale zase souhlasím s tím, že bych měla mít práci, aby věděli, že jim to zaplatím. Ale já bych si půjčila na kauci a pak by mi to platila sociálka ten byt a pak bych si hledala práci, ale bez práce se prostě nehnu.“*

Respondent č. 2: *„Šak to je u všech stejné, že když se na tebe podívají, tak že si Rom, takže to by neměli dělat rozdíly, aby dali šanci, kteří se umí chovat a hledají práci, prostě se nedaří a všichni je házují do pytle stejného. To tě pak už nebaví a všichni jak říkají nee my nejsme rasisti, ale potřebujem, až máš školu, ale na co je škola na benzínku tam za pokladnu, to je jasné ani nemusím říkat proč, to vidí všichni, ale nikdo nic neudělá.“*

Respondent č. 3: *„Pro mě je hlavně práce důležitá abych si udržela práci, takže jsem vlastně pro, aby byly ve výhodě lidi, co pracujou a hlavně Romové, co pracujou a ať nejsou házení*

všichni do jednoho pytle. Ale pro mě je úplně nepochopitelné, že nechcou děti, které nemusí být hluché všechny. Prostě by romové měli dostat šanci, třeba by mohli mít aj dluhy a platit je teď jak já, ale až to bydlení získají, protože když ty dluhy zaplatíš předem, tak pak už nezbyde na ten nájem a kauci.“

Respondent č. 4: *„Tak to je jasné, že by se neměli dívat, na to jakou máme barvu a brát všechny nastejno, ale to už se ani nezmění, já znám tolik lidí, co jsou na tom jak já, že to je štěstí, když někdo bydlí jako tmavý v normálním bytě, nebo spíš když dostane byt od reality. A když jsem měla exekuce, tak co ho to zajímá, však já sem si to splácela, to že mám na odpadech dluh, to je jasné, to mám na městě, ale to ho nemá co zajímat. No a oni aj u každého píšou že chcou ty pracující, ale to taky není lehké s děckama a já jsem aj na tu kauci sehnala peníze a stejně řekl, že to tu podmínku jeho nesplňuju, já bych mu to zaplatila aj s nájmem dopředu, a pak už bych měla dávky, ale to nechtěl.“*

Respondent č. 5: *„No tak v případě nás a všech vlastně tak určitě ne že kolik má člověk děti, když jsou vychované, tak co to je za rasistickou podmínku jako. Stejně jim nejvíc vadí, že jsme prostě cigáni, protože jsme všichni špatní podle nich.“*

Vnímání přístupu pronajímatelů očima respondentů

V rámci této kategorie respondenti popisovali vlastní zkušenosti a to, jak vnímají komunikaci s pronajímateli nájemních bytů v Krnově. Opětovně sdíleli negativní zkušenosti vůči soukromým pronajímatelům bytů a hromadně naráželi na překážku týkající se jejich romské národnosti. Respondenti zmíněné skutečnosti popisovali následujícími sděleními.

Respondent č. 1 uvedl, že se s negativním přístupem setkal několikrát a konkrétně popsal jednu situaci: *„Já jsem byla jenom jednou na prohlídce bytu u soukromého, ti ostatní ani mě nevzali na prohlídku, no a ona mě teda tím bytem provedla, ale pak říkala, že to dala nějaké známé, přitom mi to spíš přišlo, že se vymluvila, protože mě viděla na živo a prostě jsem se ji nelíbila bo jsem tmavá.“*

Respondent č. 2 zmínil negativní zkušenost se soukromými pronajímateli vždy, když s nimi byl v nějakém kontaktu, ať už v telefonickém či osobním. Konkrétněji pak popisuje následující: *„tak to je už normální, že oni se neozvou, když jim zavoláš a řekneš, že bys chtěl na prohlídku, že aj pracuješ a on ti ani nezavolá, tak co to je, určitě mu tam nevolá sto lidí, aby on nezavolal zpátky nebo aspoň ta esemeska kdyby přišla od něho. No, a když mi řekl jeden, že si ten majitel nepřeje Romy, tak to bylo úplně moc na mě už, to jsem aj nehledal*

pak, protože to se ti nechce už.“ Respondent č. 2 dále uvedl, že se jednoho soukromého pronajímatele ještě před prohlídkou zeptal, zdali nebude vadit, že je Rom, odpověď byla bohužel negativní a pronajímatel na rovinu odvětil, že by to vadilo.

Respondent č. 3 zažil v minulosti několik negativních zkušeností se soukromými pronajímateli, které mu však nebyly příjemné ke sdělování. Popsal však ty nové: „No já to tak беру jako blbě, když jsem napsala o ten inzerát, tak se mi ta paní ani neozvala, takže teď nevím, jestli to mám zas zkoušet, nebo jestli to je už zbytečné, ale zkusila jsem to, když to tak vezmu teď poprvé, takže to zkusím ještě, když najdu nějaký inzerát, protože už se nechci vrátit na azylák a zase udělat krok dozadu.“

Respondent č. 4 uvedl, že nemá negativní zkušenosti v komunikaci s pracovníky na odboru investic a správy majetku města Krnov, s těmi soukromými však ano. „na městě ne, ale jak jsem hledala ty soukromé byty, tak to jsem měla samé negativní, protože to bylo furt dokola to samé“, „no to bylo furt dokola to samé jim jste napsala nebo zavolala nebo ten makléř pak jim zavolal sám a to bylo furt to samé, to byly výmluvy, to poznáte. Bud' že už ten byt má pro někoho jiného nebo že nesmíte být na úřadu práce nebo že nesmíte mít dávky hmotky a pak zas že nechcou děti a nejvíc, když vám na přímo řeknou že vás nevezmou protože jste Rom, tak co máme potom dělat, nás pak všichni vidí, že neděláme a nebydlíme ale co máme dělat, když nemáme ani tu šanci, to je prostě zbytečné proto jsem teď v Osoblaze protože ten soukromník on vás aspoň vezme, je to drahé ale máte s děčkama střechu nad hlavou.“

Respondent číslo 5 uvedl, že, kvůli nemožnosti sehnání bydlení u soukromého pronajímatele v Krnově se musí celá rodina odstěhovat mimo město na vesnici, kde se Romové se stěhovávají, díky tavnímu soukromému pronajímateli, který je ubytovává v činžovních domech. „Já jsem až teď z toho v šoku, já jsem tak slyšela od rodiny nebo od známých, když hledali bydlení, ale my jsme teď dlouho bydleli tu, tak jsem to neřešila, ale jak jsem musela, tak to je hrůza prostě, to je zbytečné, tak to dopadlo, že musíme z Krnova pryč.“, „Jo tak to беру, že ani ho nezajímalo, že jsem chtěla ten byt a on ani neodepsal. Pak jsem byla jednou na prohlídce ve velké 3+1 ta byla přesně pro nás ale tam mohlo jít jen 3 děti a dva dospělí, ale myslím si, že aj kdybychom měli ten počet, tak on si vymyslí zas, že tam můžou jen dvě děti a dva dospělí. Pak další, když jsem volala, tak řekl, že se ozve zpátky, ale už v tom telefonu jsem to poznala, že ne, no a jak si myslíte, že to dopadlo, no neozval se že.“

Shrnutí výsledků výzkumného šetření

V rámci shrnutí výsledků výzkumu dojde k interpretaci analyzovaných dat a k zodpovězení odpovědí na hlavní výzkumnou otázku a další dvě dílčí otázky:

HVO: Jak Romové ve vybraném městě vnímají své postavení na trhu s bydlením?

V rámci praktické části, jejíž součástí byla realizace rozhovorů, bylo hlavním cílem pokusit se zjistit, jak Romové ve vybraném městě vnímají své postavení na trhu s bydlením. Z výzkumného šetření formou polostrukturovaných rozhovorů vzešlo, že Romové v Krnově své postavení na trhu s bydlením vnímají spíše negativně a cítí se být ve velké míře znevýhodněni. V nejčastějších případech zmiňovali těžké pořízení bydlení u soukromých pronajímatelů, kteří jim byty nechtějí pronajímat. Důvodem nemožnosti pronájmu bytu u soukromého pronajímatele se často opakovaly nesplnitelné podmínky, které soukromí pronajímatele požadují a které se týkají především jejich národnosti, přesněji tedy barvy pleti, počtu dětí či absence zaměstnání s čímž souvisí pobírání dávek hmotné nouze a státní sociální podpory. Romové jednání soukromých pronajímatelů považují za diskriminační, z jejich slov bylo cítit naštvání a zároveň obrovská beznaděj. Co se týká pronajímání nájemních bytů z bytového fondu města Krnova, reagovali spíše pozitivně. Vědí, že město Krnov má určité podmínky, ale takové, které jsou nastaveny pro všechny občany města nastejno, tudíž z jejich strany diskriminační jednání nepocítují.

DVO 1: Jaké oblasti, vnímají Romové při hledání bydlení jako problematické?

Z výzkumného šetření především vyplynulo, že Romové považují za velmi problematické pouhé navázání kontaktu se soukromými pronajímateli nájemních bytů. Každý z nich zmínil několik negativních zkušeností týkající se zejména písemného kontaktování soukromého pronajímatele, kdy se jim z jejich strany nedostává žádné zpětné vazby. Poukazují však na to, že pod vystavenou nabídkou nájemního bytu, na kterou písemně reagovali, jejich pronajímatelé odpovídají žadatelům pouze bílé pleti, Romům ne. Pokud se jedná o telefonní kontakt, pronajímatelé se po prvním telefonu většinou taktéž neozvou a žadateli tak dávají jasně najevo, že jej neubytují. V ojedinělých případech měli respondenti zkušenosti s tím, že jim po zavolání pronajímatel zaslal alespoň SMS zprávu, která obsahovala skutečnosti týkající se obsazenosti bytu jinými nájemníky. Další velmi problematickou oblastí jsou podmínky, které soukromí pronajímatele nepřímou úměrou požadují. Dle slov respondentů je soukromí pronajímatelé nechtějí ubytovávat především, kvůli jejich romské národnosti. Také mají problém s počtem jejich dětí a nejen počtem ale s romskými dětmi obecně, protože

zde máme respondenty, kteří mají pouze dvě děti a na trhu s bydlením jsou i přesto diskriminováni.

DVO 2: Jak Romové vnímají rozdíly v komunikaci se soukromými pronajímateli a odborem investic a správy majetku města Krnova?

Rozdíl v komunikaci se soukromými pronajímateli a odborem investic a správy majetku města Krnova Romové vnímají dle odpovědí velmi odlišně. Jak již bylo zmíněno, soukromí pronajímatelé s nimi spíše nekomunikují, a když, tak velmi chladně a ve všech případech s negativní odezvou až diskriminačním jednáním. Naopak komunikace s odborem investic a správou majetku města vnímají pozitivně, na odbor se docházejí radit ohledně podání žádostí a kvitují podmínky pro získání městského bytu, které jsou pro všechny občany Krnova nastaveny stejně, bez rozdílů.

Máme za to, že diskriminace se může dopustit jakýkoliv pronajímatel, který na základě své vlastní domněnky již předem odsoudí zájemce o bydlení, kdy jeho důvodem může být například příjmení nebo přízvuk, a díky těmto aspektům bude zájemce pronajímatelem považován za příslušníka národnostního etnika. Dle našeho názoru by měli soukromí pronajímatelé zajistit rovný přístup všem zájemcům o bydlení a neklást ve svých inzerátech podmínky na potencionální nájemníky na základě pohlaví, rasy, věku nebo zaměstnání. Jako jeden z mnoha příkladů bychom chtěli uvést nabídku pronájmu bytu 2+kk v Krnově, kde majitelka požaduje pouze pracující bez zvířat a maximálně dvě osoby. Kdyby tedy o pronájem chtěla žádat rodina s dětmi (otec, matka, syn), nemohou tuto nabídku využít. Soukromý pronájem bytu tedy není vhodný pro jednu ani dvě osoby se psem či kočkou. Dalším důležitým negativním aspektem je také to, že i když potencionální zájemce bude mít finanční prostředky na kauci, první nájemné a provizi makléři, ale nebude splňovat podmínku zaměstnání, nebude mu byt nabídnut. Stačilo by však ze strany pronajímatele dát nepracujícímu nájemníkovi, který zaplatí všechny prvotní náklady šanci k ubytování, ihned po podpisu nájemní smlouvy by mohl zamířit na Úřad práce, kde by požádal o dávky hmotné nouze a státní sociální podpory a během toho by si mohl hledat práci. Vnímáme tak, že Romové v Krnově jsou na trhu s bydlením u soukromých pronajímatelů obrovsky znevýhodněni, což i potvrzují zodpovězené otázky výzkumného šetření.

ZÁVĚR

V rámci teoretické části diplomové práce byla popsána základní terminologie, která čtenáře obeznámila se základními klíčovými pojmy, legislativou národnostních menšin, původem Romů a celkovým pohledem na to, jak byli Romové postupem času naší společností pojímáni. V neposlední řadě byla přiblížena situační analýza města Krnova, jejíž součástí bylo podrobné popsání bytového fondu města Krnova.

Dle všeobecné deklarace lidských práv má každá osoba právo na volný pohyb a svobodu si volit bydliště vně určitého státu, má právo na takovou životní úroveň, která by měla zabezpečit jeho zdraví a blahobyt, součástí je například výživa, šatstvo či tak nezbytné bydlení. Zmíněná svoboda ve výběru vhodného bydliště však v případě Romů v Krnově je dosti ohraničena.

V rámci navazující praktické části byla popsána metodologie výzkumu, pomocí kvalitativní výzkumné strategie formou polostrukturovaných rozhovorů. Hlavní výzkumnou otázkou bylo zjištění toho, jak Romové své postavení na trhu s bydlením v Krnově vnímají. Z výzkumu vyplynulo, že Romové v Krnově své postavení na trhu s bydlením vnímají velmi negativně a své postavení považují za znevýhodněné. Zkušenosti, které tázání respondenti popisovali, byly negativní především vůči soukromým pronajímatelům nájemních bytů. Respondenti zmiňovali beznaděj a sklíčenost v komunikaci se soukromými pronajímateli a především v nemožnosti splnění jejich kladených podmínek, které často narážely především na jejich romský původ. Tři z tázaných respondentů bydleli v městských bytech, čemuž však předcházela spousta negativních zkušeností se snahou o získání bytu u soukromých pronajímatelů. Jednomu z nich však bude ukončena nájemní smlouva z důvodu demolice k 31. 6. 2022, jiné náhradní bydlení v Krnově prozatím nesehnal, tudíž již řeší stěhování do zmíněné Osoblahy. Další respondent je aktuálně bez bytu, bydlí u matky, přičemž se snaží bydlení najít, bohužel však marně. Poslední respondent má vzniklé dluhy vůči městu Krnov, tudíž měl při hledání bydlení pouze jedinou možnost, a tou bylo kontaktování soukromých pronajímatelů, kteří jej dle jeho slov se dvěma dětmi ubytovat nechtěli, byli tak nuceni se přestěhování mimo město. Dle našeho názoru by soukromí pronajímatelé v Krnově měli nastavit stejné podmínky pro všechny občany a nedopouštět se tak přímé diskriminace v oblasti bydlení.

V úvodu bylo psáno o posloužení diplomové práce především sociálním pracovníkům, kteří v Krnově s Romy pracují. Diplomovou práci bychom však chtěli doporučit k přečtení všem občanům, ať už pro seznámení se s uvedenou problematikou, která je bohužel stále aktuální.

Nebo také může vést k zamyšlení se nad potencionálním, budoucím pronájmem svého bytu a zboření tak předsudků, které jsou vůči Romům v naší společnosti již po staletí namířeny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

DAVIDOVÁ, Eva a kol., 2010. *Kvalita života a sociální determinanty zdraví u Romů v České a Slovenské republice*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-428-5.

DAVIDOVÁ, Eva a kol., 2000. *Romové, bydlení, soužití*, Praha: SOCIOKLUB. ISBN 80-902260-8-6b.

FÓNADOVÁ, Laura, 2014. *Nenechali se vyloučit: sociální vzestupy Romů v české společnosti: (kvalitativní studie)*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6574-1.

FRA – European Union Agency for Fundamental Rights, 2010. *Diskriminace Romů v oblasti bydlení ve vybraných členských státech EU: analýza údajů z šetření EU – MIDIS*, Austria, Vienna, ISBN 978-92-9192-545-2.

FREDRICKSON, George, 2003. *Rasismus: stručná historie*. 1. vyd. Praha: BB art. ISBN 80-7341-124-5.

HAYES, Nicky, 2003. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-763-9.

HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2. 17.

HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

HORVÁTHOVÁ, Jana, 1998. *Základní informace o dějinách a kultuře Romů*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. ISBN - 8023837516.

JÍLEK, Dalibor, VĚTROVSKÝ, Jaroslav a ŠMIGOVÁ, Katarína, 2015. *Segregace, vzdělávací příležitost a závazky států*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-762-1.

LHOTKA, Petr, 2010. *Romové v České republice po roce 1989* [online]. [cit. 11.01.2019] Dostupné z: <http://skola.romea.cz/cs/historie/romove-v-ceskerepublice-po-roce-1989/>.

LHOŤAN, Lukáš, 2012. *Rozmanitostí proti předsudkům: Romové, Vietnamci, Muslimové a Ukrajinci v České republice*. 1. vyd. V Pstruží: Lukáš Lhoťan. ISBN 978- 80-9049.

MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-549-0.

MARADA, Radim, ed., 2006. *Etnická různost a občanská jednota*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK). ISBN 80-7325-111-6.

MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.

MORAVEC, Štěpán, 2006. *Nástin problému sociálního vyloučení romských populací. In: "Romové" v osídlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 80-86898-76-8.

NAVRÁTIL, Pavel, 2003. *Sociální vyloučení. In Romové v české společnosti*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-741-8.

NEČAS, Ctibor, 2002. *Romové v České republice včera a dnes*. 5. dopl. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0497-4.

PRŮCHA, Jan, 2011. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-502-2.

STRAUSS, A. a CORBIN, J., 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Boskovice: Albert. ISBN 80-85834- 60-X.

ŠEĐOVÁ, Klára, ŠVAŘÍČEK, Roman, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, 2008. *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-182-2.

ŠMÍDOVÁ, Olga, 2001. *Zdi a mosty- česko-romské vztahy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut sociologických studií; Sdružení Biograf. ISBN 80-238-7876-X.

TOPINKOVÁ, Helena, TOPINKA, Daniel, 2017. *Výzkum bytových kapacit města Krnova*. Praha: ASZ.

WEINEROVÁ, Renata, 2014. *Romové a stereotypy, Výzkum stereotypizace Romů v Ústeckém kraji*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2632.

Zákon č. 198/2009 Sb. v účinném znění ke dni 1. září 2009. *Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)*.

Zákon č. 297/2021 Sb. *Zákon o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů*.

Zákon č. 108/2006 Sb. v účinném znění ke dni 1. ledna 2007. *Zákon o sociálních službách*.

Zákon č. 107/2006 Sb. *Zákon o jednostranném zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů*.

Internetové zdroje:

Analýza národnostní struktury obyvatel ČR, 2014. [online]. ČSÚ. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/narodnostni-struktura-obyvatel2011-aqkd3cosup>.

DUFFEK, ADAM, 2019. Situační analýza Krnov. [online]. [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: https://www.krnov.cz/assets/File.ashx?id_org=7455&id_dokumenty=31279.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Předběžné výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011*. [online]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/predbezne_vysledky_scitani_lidu_domu_a_bytu_2011.

ČADA, Karel, 2015. Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR. [online]. [cit. 2022-01-15]. Dostupné z:

<https://www.esfcr.cz/documents/21802/791224/Anal%C3%BDza+soci%C3%A1ln%C4%9B+vylo u%C4%8Den%C3%BDch+lokalit+v+%C4%8CR/65125f3c-3cd9-4591-882b-fd3935458464>.

Listina základní práv a svobod. [online]. [cit. 2022-01-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ, 2016. *Koncepce bydlení České republiky do roku 2020 (revidovaná)*. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/f97ad787-1512-4b28-bf57-04973d772c27/KB-R_VIII-2016_web-min_3.pdf.

MPSV, 2021. Základní informace o sociálním bydlení. [online]. [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydeni/zakladni-informace-o-sb>.

NAN, Roman, 2011. *What is Housing First? Homeless in Europe*, [online]. [cit 12. 03. 2022]. Dostupné z: https://www.feantsaresearch.org/download/ejh6_2_resp_housingfirst68279119617434108798.pdf.

OPATŘENÍ OBCE Č. 7/2021. Poskytování bydlení v nájemních bytech v majetku Města Krnova. [online]. [cit 12. 02. 2022]. Dostupné z: https://www.krnov.cz/assets/File.ashx?id_org=7455&id_dokumenty=39154

RADA VLÁDY, 2010. [online]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/zalezitosti-romske-komunity/uvod-5779/>.

SPOJENÉ NÁRODY, 2019. *Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace*. [online]. [cit. 2022-02-18]. Dostupné z: <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.vlada.cz%2Fassets%2Fppov%2Frlp%2Fdokumenty%2Fzpravy-plneni-mezin-umluv%2FG1927746.docx&wdOrigin=BROWSELINK>.

ÚŘAD VLÁDY ČR, 2020. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020*. [online]. [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2020-192596/>.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, 2006. *Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace*. [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-rasove-diskriminace-17715/>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod. a podobně

ČR Česká republika

ČSÚ Český statistický úřad

DVO Dílčí výzkumná otázka

EU Evropská unie

FRA European Union Agency for Fundamental Rights

HVO Hlavní výzkumná otázka

iRSO iRegistr sčítacích obvodů a budov

např. například

s. strana

SVL Sociálně vyloučená lokalita

tzv. takzvaný

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Počty obydlých a neobydlých bytů	28
Tabulka 2 Neobydlé byty v Krnově, rozdělení dle druhu domu.....	28
Tabulka 3 Formy vlastnictví obydlých bytů ve městě	29
Tabulka 4 Obydlé byty v Krnově podle velikostí a technického vybavení bytu	30
Tabulka 5 Domácnosti v Krnově dle členů	31
Tabulka 6 Bytová politika městského bytového fondu v Krnově	31
Tabulka 7 Bytový fond ve vlastnictví města podle velikosti bytů, Krnov	32
Tabulka 8 Byty s pevně stanoveným nájemným a požadavek příjmů.....	33
Tabulka 9 Požadavek minimálního měsíčního příjmů ve vybraných domech	34
Tabulka 10 Charakteristika respondentů	50
Tabulka 11 Souhrn kategorií a subkategorií	52

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Struktura vedeného rozhovoru

Příloha P II: Vedené rozhovory

PŘÍLOHA P I: STRUKTURA VEDENÉHO ROZHOVORU

1. Popište mi Vaši aktuální bytovou situaci?
2. Jak jste postupoval/a při hledání pronájmu?
3. Jak probíhal prvotní kontakt s pronajímatelem?
4. Jakou máte zkušenost se soukromými pronajímateli?
5. Jakou máte zkušenost s odborem investic a správy majetku města Krnova?
6. Jaké podmínky byly ze strany pronajímatelů kladeny?
7. Byly podmínky podle vás adekvátní/odpovídající?
8. Jaké podmínky by podle Vás neměly rozhodovat při žádosti o bydlení?
9. Setkal/a jste se někdy s negativním přístupem pronajímatele při řešení bydlení?
10. Konkrétně popište, o jaký problém se jednalo?
11. Jak jste poznal/a, že pronajímatel má problém s tím, že jste Rom/ka?

PŘÍLOHA P II: POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY

R1:

1. Popište mi Vaši aktuální bytovou situaci?

„Ted' bydlím u maminky právě, ale tu už nemůžu být, protože si maminka našla přítele a jednoduše jsem se synama na obtíž. Ted' nás tu ve 2+1 bydlí 5. Předtím jsem bydlela dva roky v dispozičním bytě Armády spásy, ale už jsem tam nemohla dál být, kvůli toho, že jsem tam byla dlouho“.

2. Jak jste postupoval/a při hledání pronájmu?

„Ted' vlastně sháním pronájem bytu a psala jsem přes facebook na minibazárku Krnova na 5 bytů a všichni mě odmítli. Pak jsem ještě volala na realitky, ale tam mě odpálkovali dva, když jsem řekla, že ted' nemám práci a mám tři kluky“.

3. Jak probíhal prvotní kontakt s pronajímatelem?

„Když jsem jim napsala zprávu, tak jsem napsala dobrý den a řekla jsem, že mám zájem o ten pronájem, co nabízí, že ...a ta se mě hned ptala jestli jsem Romka na rovinu, tak říkám, že jo a ona, že ať se nezlobím, že ne a potom mi ještě napsala kolik mám dětí. Ona to má 2+1 68m2 tak jsem řekla, že já a tři děti a ona říkala ani v případě, tak jsem si řekla, že kdyby to byla garsonka tak chápu, ale to bylo dost velké, no a pak už vlastně se neozvala“.

4. Jakou máte zkušenost se soukromými pronajímateli?

„No když nad tím ted' přemýšlím a přemýšlím čím dál víc, protože furt někomu píšu, tak blbou. Oni prostě nechcrou Romy a už vůbec ne s děckama“

5. Jakou máte zkušenost s odborem investic a správy majetku města Krnova?

„S Krnovem jsem neměla problém, já ted'kom vlastně hledám práci, abych měla příjem a ted' ty byty prostě stejně nejsou, ted'ka jich je málo vystavených. Většinou jsou obálkovou metodou a to já nesplňuju podmínky, tak čekám byt na žádost, ten tam ted' byl jenom jeden na Albrechtické 1+1, ale to je pro nás malé“

6. Jaké podmínky byly ze strany pronajímatelů kladeny?

„no přímo tam píšou skoro ve všech inzerátech, že nesmí být na sociálních dávkách, tam to bylo přímo na rovinu napsané prostě. No a já jsem se teď, kvůli toho dala na pracák, do toho projektu, abych ty jejich podmínky splňovala, ale stejně si myslím, že když ji napíšu znovu nebo někomu jinému, tak mě stejně nevezme, když uvidí moje příjmení nebo když ji řeknu, že mám tři kluky.“

7. Byly podmínky podle vás adekvátní/odpovídající?

„No tak oni člověku nedají ani šanci, že všechny berou do jedné kupy, a když jsem sama matka s děckama tak je to těžké, abych jim ukázala, že umím bydlet v klidu a nedělat problémy.“

8. Jaké podmínky by podle Vás neměly rozhodovat při žádosti o bydlení?

„no určitě by ti, co jsem jim psala neměli se hned ptát na to kolik mám dětí, ale zase souhlasím s tím, že bych měla mít práci, aby věděli, že jim to zaplatím. Ale já bych si půjčila na kauci a pak by mi to platila sociálka ten byt a pak bych si hledala práci, ale bez práce se prostě nehnu.“

9. Setkal/a jste se někdy s negativním přístupem pronajímatele při řešení bydlení?

„jo několikrát, ale vlastně jenom jednou s realitářkou na prohlídce pronájmu.“

10. Konkrétně popište, o jaký problém se jednalo?

„ja jsem byla jenom jednou na prohlídce bytu u soukromého a ona mě teda tím bytem provedla, ale pak říkala, že to dala nějaké známé, přitom mi to spíš přišlo, že se vymluvila, protože mě viděla na živo a prostě jsem se ji nelíbila bo jsem tmavá.“

11. Jak jste poznal/a, že pronajímatel má problém s tím, že jste Rom/ka?

„no to je úplně jednoduché jak, protože ta jedna mi to přímo napsala a zeptala se mě, takže to bylo jasné, že... proč by se ptala.“

R2:

1. Popište mi Vaši aktuální bytovou situaci

„Tak já jsem teď v městském bytě, teď je to tři měsíce, co tu jsem, on se aj přistěhoval přítel ke mně, tak tu jsme dva. Holý nájem platím 7700 korun to je garsonka a další dva tisíce platím za elektriku a plyn, ale to bylo tak, že já jsem musel jít pryč od toho

soukromníka, protože on tam to měl jako skladový prostor, tam když jsem ztratil práci, tak mi tam nedávali sociálku a bez peněz jsem nemohl být že. No a přítel dělá a vychází nám aj bydlení jako dávka, tak to nějak dáváme no“

2. Jak jste postupoval/a při hledání pronájmu

„já jsem hledal před půl rokem každý den jsem byl na internetu a já jsem fakt všechno volal, psal jsem na inzeráty a nejvíc jsem psal na facebook, tam je totiž furt něco. A byl jsem i na bytáku tam jsem byl na tři obálkové metody a vždycky tam hodili lidi tak 170 korun za metr čtvereční takže to bylo jasné, že jsem to nemohl dostat.“

3. Jak probíhal prvotní kontakt s pronajímatelem?

„ještě před tím, jak jsem musel hledat rychle, abych dostával tu sociálku a nešel na azylák, kvůli tomu protože to by byla katastrofa to prostě nechci zažít nikdy, jsem volal furt někomu a psal na ten facebook a aj několik emailu jsem napsal to bylo přes realitní kanceláře, tak fakt všude no.“

4. Jakou máte zkušenost se soukromými pronajímateli?

„Já jsem zkoušel přes toho makléře přímo a ten mi řekl že vlastně majitel si nepřeje Romy a tak jsem řekl, že to je teda pěkné no, protože já jsem aj v tu dobu pracova. A když jsem volal dalšímu a narovinu jsem se zeptal že jestli mu nevadí, že jsem Rom? Tak on řekl no to vadí, že má zkušenosti s Romama.“

5. Jakou máte zkušenost s odborem investic a správy majetku města Krnova?

„Tak jako dobrá, protože vlastně když jsem měl všechno vyplacené tak jsem si mohl buď požádat nebo jít na tu obálkovou metodu a tam už pak kdo má dluhy poplacené a kdo dá pracovní smlouvu, tak tam jsou stejné podmínky, ale je to hrozne zas protože tam ten byt oni vydraží skoro za těch 180 ti lidí a to když si pak spočítáš ten nájem co máš platit, tak to já nejsem milionář ale.“

6. Jaké podmínky byly ze strany pronajímatelů kladeny?

„Tak hlavně pracovat a to jsem si říkal, že to je dobré, protože dělám už a stejně to bylo zbytečné protože mě nevzali nikam no. A to že jsem musel vyplatit ty dluhy na městě, tak tak беру no, to prostě jsem zapomněl na ty odpady a neplatil to, ale tak nebylo tolik, tak to jsem stáhl na asi třikrát. Blbě pak bylo, že když prostě člověk vyplatí ten dluh, tak musí čekat šest měsíců a pak až může dát tu žádost nebo jít do

té obálkové metody, to bych zrušil, to je blbost úplně abych čekal půl roku a neměl kvůli toho bydlení, když už to mám vyplacené.“

7. Byly podmínky podle vás adekvátní/odpovídající?

„jsem si myslel, že jsem stejně jako Rom jo, ale dělám a nemám děcka, tak že to bude dobré jako že udělám dojem jak se říká, jo nejsem žádný degeš, umím se oblíkat a prostě jak na diskotéku furt, ale stejně prostě mě nevzali do bytu soukromého, takže určitě ne ty podmínky, oni aj když tam píšou něco, tak oni si vymyslí něco druhého jenom aby tebe nemuseli vzít.“

8. Jaké podmínky by podle Vás neměly rozhodovat při žádosti o bydlení?

„šak to je u všech stejné, že když se na tebe podívají, tak že si Rom, takže to by měli dělat rozdíly, aby dali šanci, kteří se umí chovat a hledají práci, prostě se nedaří a všichni je házijou do pytle stejného. To tě pak už nebaví a všichni jak říkají nee my nejsme rasisti, ale potřebujem až máš školu, ale na co je škola na benzínku tam za pokladnu, to je jasné ani nemusím říkat proč, to vidí všichni, ale nikdo nic neudělá.“

9. Setkal/a jste se někdy s negativním přístupem pronajímatele při řešení bydlení?

„tak pokaždé, co jsem volal nebo psal nebo jsem aj za jednou byl přímo v realitce a on že tam musím zavolat, že to neřeší přímo aj jsem měl vytisknutý ten papír s tím bytem a on že ne. Jo a vlastně jenom jednou mě vzal ten jeden a ten byl dobrý to bylo ale štěstí a v tom baráku jsem tam byl jediný, já jsem totiž u něho dělal, tak věděl, že nejsem špatný, ale on to tam měl vedené jako sklad, tak to bylo blbé.“

10. Konkrétně popište, o jaký problém se jednalo?

„tak to je už normální, že oni se neozvou, když jim zavoláš a řekneš že bys chtěl na prohlídku, že aj pracuješ a on ti ani nezavola, tak co to je, určitě mu tam nevolá sto lidi, aby on nezavola zpátky nebo aspoň ta esemeska kdyby přišla od něho. No a když mi řekl jeden, že si ten majitel nepřeje Romy, tak to bylo úplně moc na mě už, to jsem aj nehledal pak protože to se ti nechce už.“

11. Jak jste poznal/a, že pronajímatel má problém s tím, že jste Rom/ka?

„no prostě jsem se ho zeptal a on narovinu řekl“

R3:

1. Popište mi Vaši aktuální bytovou situaci

„Takže já jsem vlastně ocitla na Azylovém domě pro matky s dětmi a teď bydlím už půl roku v sociálním bytě na ulici Stará 7, kde jsem vlastně vyhrála, když jsem si podala žádost. Můj nájem čistý je tři tisíce osm set a nějaké drobné a dva tisíce tři sta padesát je plyn a čtyři sta platím elektriku. Mám dvě děti kluka a holku.“

2. Jak jste postupoval/a při hledání pronájmu?

„Hodně jsem mluvila se známými na azyláku a od nich jsem se dozvěděla, že si taky podávali žádost o sociální byt, tak jsem se dozvěděla, že musím přijít na bytůk. A pak jsem zkoušela napsat na inzerát na facebook.“

3. Jak probíhal prvotní kontakt s pronajímatelem?

„Když jsem chtěla dostat sociální byt, tak jsem se radila se sociální a šla jsem na bytůk, tam jsem mluvila s pracovníkem a dala mu tam žádost. A sociální byt má město, takže se to dá brát, že jsem jakoby mluvila s pronajímatelem. Ta žádost mi vlastně vyšla a získala jsem nové bydlení a obrovskou šanci začít od znova vlastně i s dluhama, které teď splácím každý měsíc.“

4. Jakou máte zkušenost se soukromými pronajímateli?

„Zrovna asi ve středu jsem psala na jeden inzerát vlastně co byl na facebooku 2 + 1 ulice SPC tam, kde chcu bydlet a zatím se mi paní neozvala, takže ji asi vadí, že jsem trochu tmavší, to tam lidi psali komentáře o tom, asi nepomůže ani to, že jsem pracující.“

5. Jakou máte zkušenost s odborem investic a správy majetku města Krnova?

„No vlastně dobrou, protože jsem od nich získala ten byt, ve kterém teď jsem a je to vlastně první zkušenost, protože jsem nikdy o městský byt ani sociální nežádala“. Akorát je to bohužel jen na rok, tak uvidíme potom, jestli dříve získám byt od někoho jiného nebo od městského úřadu.“

6. Jaké podmínky byly ze strany pronajímatelů kladeny?

„Tak hlavně nebyť tmavý že a hlavně pracovat a nesmí být na sociálních dávkách tak je to osudně dáno a přáno, takže vlastně pro nás, když máme tmavší pleť jsou ty jejich

podmínky nesplnitelné. Jo a vlastně taky určitě nemít děti, protože na to se, když čtu ty inzeráty tak tam furt čtu, že bez dětí a tak no.“

7. Byly podmínky podle vás adekvátní/odpovídající?

„No podmínky na sociální byt byly vlastně v pohodě, protože i když mám dluhy a dvě děti a jsem Romka, tak jsem ho dostala, ale podmínky, které chtějí realitní kanceláře a vlastně soukromníci, tak asi nikdy nesplním, to by musel být zázrak, možná by se za mě musel zaručit někdo po nějaké známosti, třeba někdo z práce, abych dostala šanci, i když jsem Romka a mám dvě děti.“

8. Jaké podmínky by podle Vás neměly rozhodovat při žádosti o bydlení?

„Pro mě je hlavně práce důležitá abych si udržela práci, takže jsem vlastně pro, aby byly ve výhodě lidi, co pracujou a hlavně Romové, co pracujou a ať nejsou házení všichni do jednoho pytle. Ale pro mě je úplně nepochopitelné, že nechcú děti, které nemusí být hlučné všechny. Prostě by romové měli dostat šanci, třeba by mohli mít aj dluhy a platit je teď jak já, ale až to bydlení získají, protože když ty dluhy zaplatí předem, tak pak už nezbyde na ten nájem a kauci.“

9. Setkal/a jste se někdy s negativním přístupem pronajímatele při řešení bydlení?

„no v minulosti několikrát, ale k tomu se nechci vracet, protože to bylo s někým, na koho jsem zapomněla a vlastně negativní zkušenost mám teď novou.“

10. Konkrétně popište, o jaký problém se jednalo?

„No ja to tak beru jako blbě, když jsem napsala o ten inzerát, tak se mi ta paní ani neozvala, takže teď nevím, jestli to mám zas zkoušet, nebo jestli to je užzbytečné, ale zkusila jsem to, když to tak vezmu teď poprvé, takže to zkusím ještě, když najdu nějaký inzerát, protože už se nechci vrátit na azylák a zase udělat krok dozadu.“

11. Jak jste poznal/a, že pronajímatel má problém s tím, že jste Rom/ka?

„No mohla mě vidět na tom facebooku, jak jsem tam psala a taky hlavně podle příjmení, to je nejhorší vždycky, když to řeknu, tak už se semnou baví jinak. A když jsem volala, tak bohužel aj podle toho jaký mám hlas že...to prostě ale nejde ovlivnit, takže mě už odsoudili předem.“

R4:

1. Popište mi Vaši aktuální bytovou situaci?

„Já bydlím v teď desátý měsíc v Osoblaze a to je soukromník a bydlí s mojima dvěma dětmi. Platím tu 11000 a pak ještě za plyn a elektřinu 1500, tady práce není že, tady jsou dva obchody ani nic už. Předtím jsem měla městský byt v Krnově, to mi umřel přítel, takže jsem měla málo dávek, nepřiznali mi sirotčí důchod, nic, takže jsem to neměla z čeho platit a měla jsem tam dluh aj za nájem potom aj za odpady. Tam jsem bydlela deset let a až soud pak rozhodl, že musím z tady pryč a zaklepali mi na dveře a vystěhovali na ulici, to jsem šla za mamou aj s děckama, protože nemohla jsem at' jdem na azylak nebo at' jdou děcka do děcáku, tak mě mama vzala, ale tam už jsem nemohla být, tak nejlépe bylo jít do Osoblazy k tomu soukromníkovi.“

2. Jak jste postupoval/a při hledání pronájmu?

Když jsem šla od mamy pryč tak jsem šla za tím přítelem a to jsme šli na byt'ák a tam nám dali žádost normální a tam jsme ju hned vypsali, protože jsme už byli na prohlídce předtím, tak jsme věděli co to je za byt 2+1 a měla jsem body, protože mám dvě děcka.

3. Jak probíhal prvotní kontakt s pronajímatelem?

„Oni nám volali, že jsme měli nejvíce bodů, tak že nám ten byt dají, tak jsme hned zaplatili kauci a tak jsme na druhý den šli pro klíče a už jsme tam mohli stěhovat všechno. A jak jsem hledala teď před rokem to bydlení, jak jsem už nemohla být u té mamy, tak jsem volala přes realitky, ale to jsem ani nebyla na žádné prohlídce, to skončilo tak, že už nezavolali a nebo pak poslal jeden sms, že bere někoho jiného.“

4. Jakou máte zkušenost se soukromými pronajímateli?

„Jo jako ptala jsem se, ale tam je aj hodně kauce já na to nemám a když aj ta kauce byla malá to jsem říkala jak už jsem musela od té mamy, tak jsem už byla zoufalá, že jsem chtěla klidně aj do garsonky jít s děckama, tak to bych měla na tu kauci, ale to je zbytečné, oni jak vidí Romy, tak to je konec“

5. Jakou máte zkušenost s odborem investic a správou majetku města Krnova?

„Tak s byt'ákem mám dobrou zkušenost, já jsem tam bydlela dlouho a pak už jsem prostě to nezvládala platit a rostli mi dluhy, to tak prostě je, za to je nemůžu soudit, oni dají šanci všem stejně aspoň, když pracuješ, já jsem ani nepracovala tak jsem to prostě nezvládla a musela jít.“

6. Jaké podmínky byly ze strany pronajímatelů kladeny?

„Já když jsem hledala ty inzeráty všude, tak tam psali hlavně furt dokola, že nechcou lidi na sociálních dávkách, takže aby pracovali a nejlépe nebýt Rom. A na tom bytáku si pamatuju, že tam musel druh pracovat protože on doložil tu smlouvu vlastně a nesměly být dluhy za odpady. Jo a u těch soukromníku jeden se ptal, jestli nemám exekuce, takže aj bez dluhů úplně být.“

7. Byly podmínky podle vás adekvátní/odpovídající?

„No tak určitě no, trošku ulevit by měli, protože já neznám Roma, co nemá děcka a oni vás s téma děckama prostě nevezmou, nebo spíš jako vezmou, ale nesmíte být cigáni, protože já znám jednu co je bílá a má též tři děti a dostala se do bytu, takže oni škatulujou všechny naráz.“

8. Jaké podmínky by podle Vás neměly rozhodovat při žádosti o bydlení?

„Tak to je jasné, že by se neměli dívat, na to jakou máme barvu a brát všechny nastejno, ale to už se ani nezmění, já znám tolik lidí, co jsou na tom jak já, že to je štěstí, když někdo bydlí jako tmavý v normálním bytě, nebo když dostane byt od reality. A když jsem měla exekuce, tak co ho to zajímá, však ja sem si to splácela, to že mám na odpadech dluh, to je jasné, to mám na městě, ale to ho nemá co zajímat. No a oni aj u každého píšou že chcou ty pracující, ale to taky není lehké s děckama a já jsem aj na tu kauci sehnala peníze a stejně řekl, že to tu podmínku jeho nesplňuju, já bych mu to zapáltila aj s nájmem dopředu, a pak už bych měla dávky, ale to nechtěl.“

9. Setkal/a jste se někdy s negativním přístupem pronajímatele při řešení bydlení?

„Na městě ne, ale jak jsem hledala ty soukromé byty, tak to jsem měla samé negativní, protože to bylo furt dokola to samé.“

10. Konkrétně popište, o jaký problém se jednalo?

„No to bylo furt dokola to samé jim jste napsala nebo zavolala nebo ten makléř pak jim zavolal sám a to bylo furt to samé, to byly výmluvy to poznáte. Bud' že už ten byt má pro někoho jiného nebo že nesmíte být na úřadu práce nebo že nesmíte mít dávky hmotky a pak zas že nechcou děti a nejvíc, když vám na přímo řeknou že vás nevezmou protože jste Rom, tak co máme potom dělat, nás pak všichni vidí, že neděláme a nebydlíme ale co máme dělat, když nemáme ani tu šanci, to je prostě

zbytečné proto jsem teď v Osoblaze protože ten soukromník on vás aspoň vezme, je to drahé ale máte s děckama střechu nad hlavou“

11. Jak jste poznal/a, že pronajímatel má problém s tím, že jste Rom/ka?

„Já jako nevím přesně, ale já mám problém se zubama a mě ty přední vypadly a jak jsem jednou byla na té prohlídce, tak to prostě jste viděla, že on se na mě dívá jak na nějaké smetí, takže to si jenom myslím, ale aj znám plno lidí aj bráchovi řekli přímo že je Rom a že to vadí.“

R5:

1. .Popište mi Vaši aktuální bytovou situaci?

„Já teď bydlím s rodinou, s peti dětma a manželem na Vrchlické 7 a vlastně tady jsme už 9 roků a je to byt od města. Platíme tedy aj se službama nějak 5080 korun. No a teď už skoro rok hledáme jiné bydlení, protože to tu je vyloučená lokalita, že...a ty baráky se tady mají bourat a město nám nechce dát náhradní bydlení, tak musíme pryč a museli jsme si najít něco sami.“

2. Jak jste postupoval/a při hledání pronájmu?

„No tady ten byt jsem našla na tabuli u radnice, jak se tam vyvěšujou ty nabídky bytů městských, tak jsem šla na tu radnici tam na podatelnu a tam mi to paní vytiskla, když jsem ji řekla, který ten byt chcu. Ona mi to tam aj vysvětlila, protože jsem úplně nevěděla jak to mám udělat.“

3. Jak probíhal prvotní kontakt s pronajímatelem?

„Tak já jsem vlastně už věděla bo mi to ta paní na radnici řekla, tak jsme s manželem vypsali tu žádost, to nebyla ta obálková metoda a manžel v té době vlastně dělal v Kosce, takže to podal on na svoje jméno a tam se dávaly body, takže dostal body aj za práci aj za děti bo v té době jsme už měly děti že.. Tak jsme to šli podat na bytový odbor a tam nám hned řekli, že máme velkou šanci bo spočítali ty body a podívali se, že tam není moc jiných žádostí.“

4. Jakou máte zkušenost se soukromými pronajímateli?

„No tak to je hrůza, jako já jsem si už, ale našla podnájem, sice ne tu, ale našli jsme v jiném městě, protože tu jsem to zkoušela hledat skoro rok, ale to je zbytečné, když oni slyší tolik dětí no tak to vůbec.“

5. Jakou máte zkušenost s odborem investic a správy majetku města Krnova?

„no ja jsem nikdy neměla s něma problém, ale manžel pak ztratil práci, protože oni tam propouštěli no a pak jsme chvíli nezvládali platit odpady za všechny, protože každá koruna se v té době hodila, no a to hned narostlo že za tolik lidí v bytě. Tak tam vlastně mám teď dluh a proto a když vlastně nám přišel ten dopis, kde psali až se vystěhuju, tak ani nemůžu žádat o městský byt, protože nesplňuju podmínky. A když jsme se sociální psali, ať můžu žádat, že pak až dostaneme byt budeme mít splátkový kalendář, tak to nevyšlo. Takže my tu prostě bydlíme 9 let a oni z ničeho nic pošlou dopis ať se vystěhuju a ani nedají jiný byt, tak co to je, to má jít rodina s pěti dětma na ulici? To prostě to jak se zachovali to jsem nezažila za celou dobu ani nikdo. My jsme tu chtěli bydlet furt, tak proč nemůžeme a když už tak proč nás nedají jinde.“

6. Jaké podmínky byly ze strany pronajímatelů kladeny?

„jako já jsem tak zavolala třeba jednomu a jak slyšel tolik dětí tak to vůbec pak už ani nemluvil chvíli a řekl, že nemůže tolik dětí vzít, že to je barák, kde jsou samí staří lidi a že by to nedělalo dobře. Pak jsem hodně psala na facebooku, když jsem tam viděla nějakou nabídku no a to bylo to stejné, oni hlavně aj si myslím, že když viděli to, že je na profilové fotce někdo černý, tak oni ani neodepsali a když tam bylo normální jméno, tak jsem to schválně sledovala a napsali mu ať mu napíšu do soukromé zprávy jako na tom facebooku, takže to bylo jasné, že nechce Romy. Ja bych to aj našla, protože jsem si to fotila, tam aj ostatní romáci psali, že to má napsat rovnou, že to je pro bílé a bez děcek a s výplatou třicet tisíc. Jo protože tam aj psal, že ten, kdo ten byt chce nemůže byt na dávkách a který Rom není že, když mu nedají ani práci protože je prostě cigán.“

7. Byly podmínky podle vás adekvátní/odpovídající?

*„no tak určitě ne že, protože to že člověk má děti, stará se o ně, manžel pracoval a když se nedaří tak hned spadneme tam kde jsou degeši, ti na to ***** a nedělají nic pro to a my na tom jsme teď úplně tak samo jak oni, tak to je prostě nespravedlivé a*

nedají šanci. Naše děti do školy chodí voňavé a furt nechybí nikdy a oni prostě je vidí, jak kdyby oni byli zvířata nebo já nevím, co oni si myslí, že jsme jak opice, které jen řvou a neumí se chovat, to neříkám, někteří aj tady v baráku jsou takoví, ale my ne, tak proč nedostanem šanci, abychom bydleli tady v Krnově, kde máme celou rodinu a musíme do Osoblahy.“

8. Jaké podmínky by podle Vás neměly rozhodovat při žádosti o bydlení?

„No tak v případě nás a všech vlastně tak určitě ne že kolik má člověk dětí, když jsou vychované, tak co to je za rasistickou podmínku jako. Stejně jim nejvíc vadí, že jsme prostě cigáni, protože jsme všichni špatní podle nich.“

9. Setkal/a jste se někdy s negativním přístupem pronajímatele při řešení bydlení?

„ja jsem až teď z toho v šoku, já jsem tak slyšela od rodiny nebo od známých, když hledali bydlení, ale my jsme teď dlouho bydleli tu, tak jsem to neřešila, ale jak jsem musela, tak to je hrůza prostě, to je zbytečné, tak to dopadlo, že musíme z Krnova pryč.“

10. Konkrétně popište, o jaký problém se jednalo?

„jo tak to beru, že ani ho nezajímalo, že jsem chtěla ten byt a on ani neodepsal. Pak jsem byla jednou na prohlídce ve velké 3+1 ta byla přesně pro nás ale tam mohlo jít jen 3 děti a dva dospělí, ale myslím si, že aj kdybychom měli ten počet, tak on si vymyslí zas, že tam můžou jen dvě děti a dva dospělí. Pak další, když jsem volala, tak řekl, že se ozve zpátky, ale už v tom telefonu jsem to poznala, že ne, no a jak si myslíte, že to dopadlo, no neozval se že.“

11. Jak jste poznal/a, že pronajímatel má problém s tím, že jste Rom/ka?

„tak to prostě vidíte hned na nich, to je lehké že na facebooku vidí na profilovce a když volátek, tak máte nějaké jméno a není to Novák třeba, tak to jde vidět, že hlavně když prostě už jak pozdravíte a řeknete to jméno tak to cítíte, že nechcous vás ani na tu prohlídku, to jenom když to je fakt vyjímka a to bylo jednou a pak stejně řekl, že už to slíbil někomu jinému ten byt.“